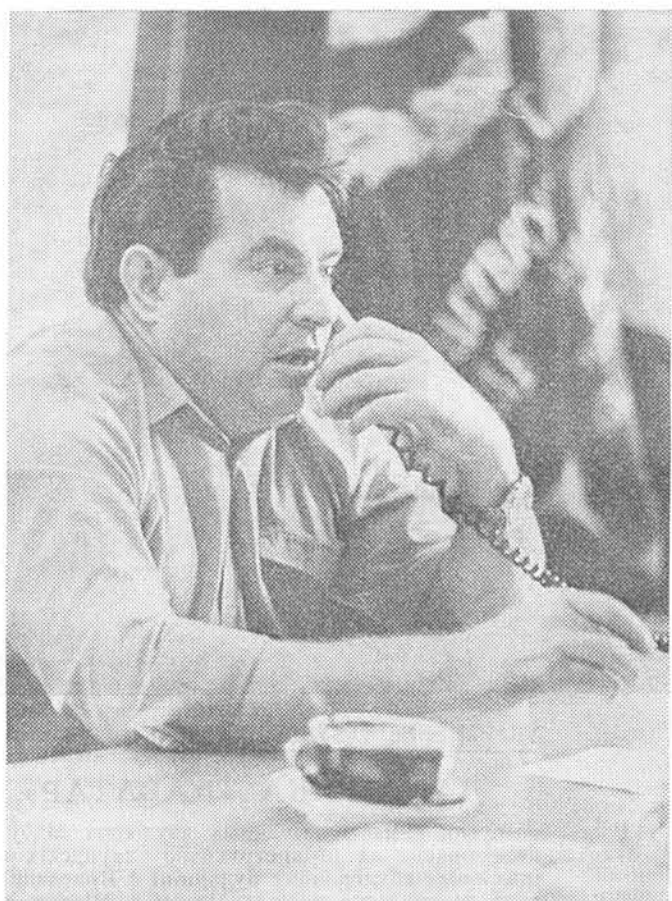

Голас Радзімы

№ 48 (2086)
1 снежня 1988 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Гутарка пачалася даволі
нечакана.

— Што ў нас новага! — перапытаў мяне старшыня калгаса імя Горкага Пінскага раёна Герой Сацыялістычнай Працы Васіль Гарошка. — Ёсць добрая навіна: нарэшце, маем прамы выхад да Чорнага мора.

Я нічога не зразумеў: адсюль да Чорнага мора не адна сотня кіламетраў.

Злева і справа ад пясчанай дамбы, па якой мы ехалі, працягнуліся меліярацыйныя каналы і зараснікі чароту. Яны і нагадвалі пра тое, што калісьці тут было непразнае балота. Хвілін праз пятнаццаць спыніліся на беразе Прыпяці.

— Вось яна, дарога да Чорнага мора, — сказаў старшыня. — У гэтым месцы збіраемся пабудаваць невялікі порт. Гэта будзе самы танны варыянт для атрымання пяску, гравію, іншых будаўнічых матэрыялаў.

НА ЗДЫМКАХ: старшыня калгаса Герой Сацыялістычнай Працы Васіль ГАРОШКА; асфальтаванне вясковай вуліцы; у пасёлку Лосічы.

3 АФІЦЫЙНЫХ ПАВЕДАМЛЕННЯУ

У ВЯРХОЎНЫМ САВЕЦЕ
РЭСПУБЛІКІ

У Мінску адбылася чарговая сесія Вярхоўнага Савета БССР. Яна абмеркавала Дзяржаўны план эканамічнага і сацыяльнага развіцця і Дзяржаўны бюджэт Беларускай ССР на 1989 год, Рэспубліканскую праграму «Здароўе» на перыяд да 2000 года, Сесія зацвердзіла Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. Сярод іншых пытанняў Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Г. Таразевіч па даручэнню Прэзідыума Вярхоўнага Савета ўнёс на разгляд дэпутатаў прапанову аб выбары Пастаяннай камісіі па нацыянальных пытаннях і міжнацыянальных адносінах Вярхоўнага Савета БССР.

Вярхоўны Савет БССР аднагалосна прыняў пастанову аб утварэнні такой камісіі. У яе склад увайшоў 21 дэпутат. Старшынёй абраны пісьменнік Іван Чыгрынаў.

У сваім выступленні Г. Таразевіч абгрунтаваў метазадачу стварэння Камісіі па нацыянальных пытаннях. Ён, у прыватнасці, сказаў: «Чаму ж мы цяпер зноў і зноў вяртаемся да гэтых пытанняў? Ды таму, што міжнацыянальныя адносіны, як і любая грамадская з'ява, не могуць быць чымсьці раз і назаўсёды вырашаным. Яны дынамічныя, знаходзяцца ў сваім пастаянным развіцці. І сёння мы бачым, да якіх вынікаў прыводзіць няўвага да нацыянальных праблем.

Уласцівы пачатковаму этапу фарміравання нашай многанациональнай дзяржавы дынамізм быў страчаны адыходам ад ленінскіх прынцыпаў нацыянальнай палітыкі і парушэннямі законнасці ў перыяд культу асобы, а таксама ідэалогіяй застою.

Вось чаму на аснове рашэнняў XXVII з'езда КПСС XIX партыйная канферэнцыя паставіла задачу гістарычнай важнасці — настойліва ўсталяваць і творча развіваць ленінскія нормы і прынцыпы нацыянальнай палітыкі, рашуча ачышчаць іх ад штучных насленняў і дэфармацый.

Праблемы развіцця міжнацыянальных адносін, як вядома, будуць разглядацца ў сярэдзіне наступнага года на Пленуме ЦК КПСС. Аднак, не чакаючы яго рашэнняў, нам трэба ўжо цяпер рабіць энергічныя дзеянні, каб знімаць узнікаючыя вострыя пытанні, асабліва ў сацыяльнай сферы, у развіцці нацыянальнай культуры, мовы. Важна не ўпускаць ініцыятыву ў пастаноўцы і вырашэнні наспеўшых праблем, пераадолюваць адставанне практычнай работы ад працэсаў, якія адбываюцца ў грамадстве».

Адбылося пасяджэнне Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР. На ім было разгледжана пытанне аб ходзе ўсенароднага абмеркавання ў рэспубліцы праектаў Закона ССР аб змяненнях і дапаўненнях Канстытуцыі (Асноўнага Закона) ССР і Закона ССР аб выбарах народных дэпутатаў ССР.

Адзначалася, што вынесеныя на ўсенароднае абмеркаванне праекты ўказаных законаў выклікалі ў рэспубліцы глыбокую цікавасць. Яны шырока абмяркоўваюцца дэпутатамі Саветаў, у працоўных калектывах і па месцы пражывання грамадзян, у друку, па тэлебачанні і радыё. Гэтыя дакументы ў абсалютнай большасці атрымліваюць падтрымку і адабрэнне і ўспрыняты як важны крок даўняй дэмакратызацыі савецкага грамадства, усталявання прынцыпаў сацыялістычнай прававой дзяржавы. Вялікае значэнне вынесены на абмеркаванне дакументаў для забеспячэння народаўладдзя, павышэння ролі і адказнасці Саветаў адзначылі дэпутаты Вярхоўнага Савета Беларускай ССР на працягу ўсёй сесіі вышэйшага органа дзяржаўнай улады.

Працоўныя рэспублікі з разуменнем ставяцца да таго, што іншыя змяненні і дапаўненні Канстытуцыі ССР, якія датычаць эканамічнай сістэмы, нацыянальна-дзяржаўнай будовы, правоў, свабод і абавязкаў грамадзян, прадугледжваюцца вырашальна на наступных этапах палітычных пераўтварэнняў.

У прынятай пастанове Прэзідыум адобрыў асноўныя палажэнні праектаў Закона ССР аб змяненнях і дапаўненнях Канстытуцыі (Асноўнага Закона) ССР і Закона ССР аб выбарах народных дэпутатаў ССР.

Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР не падзяляе неканструктыўную пазіцыю Вярхоўнага Савета Эстонскай ССР, паколькі ўнесеныя ім прапановы ў Канстытуцыю і прынятыя іншыя дакументы супярэчаць Канстытуцыі ССР і не ўзгадняюцца з асноўнымі прынцыпамі, на якіх грунтуецца савецкая сацыялістычная федэрацыя, не садзейнічаюць умацаванню нашай адзінай многанациональнай дзяржавы, далейшаму ажыццяўленню перабудовы.

СУПРАЦОЎНІЦВА

«МАЗ» З НОВЫМ МАТОРАМ

Апошні экзамен засталася здаць грузавіку новага сямейства «МАЗ-6422» з рухавіком «М.А.Н». Наладзіўшы сувязі з гэтай вядомай заходнегерманскай фірмай, спецыялісты Мінскага аўтазавода вырашылі яшчэ раз правесці «гібрыдную» канструкцыю цягача.

Узор машыны з перасаджаным «сэрцам» ужо дэманстравалася на міжнародных выстаўках у Гамбургу і Маскве, дзе вялікае цікавасць камерсантаў многіх краін. Высокую якасць аўтамабіляў пацвярджаюць і дарожныя выпрабаванні.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

ДРУГІ СТАРТ САВЕЦКА-ФРАНЦУЗСКАГА ЭКІПАЖА

26 лістапада ў Савецкім Саюзе ажыццёлены запуск касмічнага карабля «Саюз ТМ-7».

Карабель пілатуе міжнародны экіпаж: камандзір Герой Савецкага Саюза, лётчык-касманавт СССР Аляксандр Волкаў, бортінжынер Сяргей Крыкалёў і касманавт-даследчык, Герой Савецкага Саюза, грамадзянін Французскай Рэспублікі Жан-Лу Крэцён.

Праграмай палёту прадугледжваецца стыкоўка карабля «Саюз ТМ-7» з арбітальным комплексам «Мір» і правядзенне на яго борце навуко-

ва-тэхнічных даследаванняў і эксперыментаў сумесна з касманавтамі Уладзімірам Цітовым, Мусой Манаравым і Валерыем Паляковым.

Другі савецка-французскі касмічны палёт ажыццёлены ў адпаведнасці з дагаворанасцю паміж урадамі Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Французскай Рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: бортінжынер Сяргей КРЫКАЛЁВ, камандзір экіпажа лётчык-касманавт СССР, Герой Савецкага Саюза Аляксандр ВОЛКАЎ і французскі касманавт-даследчык, Герой Савецкага Саюза Жан-Лу КРЭЦЁН.

ПАСЯДЖЭННЕ КАМІСІІ

ЗНЯТЫ АБВІНАВАЧАННІ

На пасяджэнні Камісіі Бюро ЦК Кампартыі Беларусі па дадатковаму вывучэнню матэрыялаў, звязаных з рэпрэсіямі, якія мелі месца ў перыяд 30—40-х і пачатку 50-х гадоў, заслухана інфармацыя старшыні Камісіі партыйнага кантролю пры ЦК КПБ В. Галавана аб рабоце па аднаўленню ў партыі былых рэпрэсаваных грамадзян. Цяпер на разглядзе знаходзіцца 56 спраў. Работа гэта праводзіцца ў цеснай сувязі з партыйнымі камітэтамі, ветэранамі партыі, адміністрацыйнымі органамі, вучонымі, шырокай грамадскай, сваякамі загінуўшых.

Аб пераглядзе крымінальных спраў і рэабілітацыі незаконна прыцягнутых да крымінальнай адказнасці па палітычных матывах грамадзян інфармаваў пракурор рэспублікі Г. Гарнаўскі. Толькі за 9 месяцаў гэтага года органамі пракуратуры рэспублікі вывучаны і прынесены пратэсты аб адмене прайшоўшых рашэнняў і спыненні 143 крымінальных спраў на 411 чалавек. Усе пратэсты судамі задаволены, і такім чынам зняты незаслужаныя абвінавачванні яшчэ з 411 чалавек, у тым ліку з былых: наркома земляробства рэспублікі Д. Прышчэпава, наркома асветы А. Баліцкага, загадчыка аддзела друку ЦК КП(б)Б, а пасля працаваўшага намеснікам наркома земляробства БССР А. Адамовіча, намесніка загадчыка Дзяржвыда П. Ільчонка, вялікай групы літаратурных работнікаў, 19 сялян-сераднякоў з Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці і многіх іншых.

Работа па правярцы і перагляду крымінальных спраў ажыццяўляецца незалежна ад наяўнасці заяў і скаргаў грамадзян, пераглядаюцца ўсе справы на асоб, прыцягнутых да адказнасці ў 30—40-я гады і пачатку 50-х гадоў па абвінавачванні ва ўчыненні злачынстваў, аднесеных заканадаўствам таго перыяду да контррэвалюцыйных.

НАШЫ ЗАХАПЛЕННІ

Вось такі карань жэньшэню вырасціў сёлета на сваім прысядзібным участку пенсіянер Уладзімір КОТАЎ. Жыве аматар у Бабруйскім раёне. Дзесяць гадоў назад захапіўся ён новай для сябе справай, а цяпер ужо сам дае каштоўныя парады пачынаючым, дапамагае ім насеннем, расадай. Бо ў рэспубліцы ўжо больш за дзвесце жэньшэнюводаў-аматараў.

УКАРАНЕННЕ НАВУКОВЫХ ІДЭІ

ДАПАМОЖА «НАВАТАР»

Месяц замест звычайных двух-трох гадоў чакалі праект на рэканструкцыю гарадскіх ачышчальных збудаванняў будаўнікі з Браслава. На тытульным лісце прысланага ім з Мінска дакумента стаяў подпіс «Наватар».

Так называецца новы гаспадарчаразліковы цэнтр навукова-тэхнічных праблем. Браслаўскі праект — проба сіл, адна з першых яго работ. Яна пацвердзіла: задума была правільная, у цэнтры ёсць будучыня.

А сумненні ў поспеху справы спачатку былі немаляны. Не жарты: некалькі чалавек узяліся вырашыць праблемы, над якімі гадамі біліся навукова-даследчыя інстытуты. «Наватар» бярэ заклады на ўкараненне навуковых ідэй, распрацоўку і выраб доследных узораў тэхнікі, адладку тэхналогій, камп'ютэрызацыю вытворчасці...

Фабіць усё гэта супрацоўнікі цэнтры, зразумела, будуць не сваімі рукамі. Іх роля — арганізацыя, пасрэдніцтва. Для выканання заказаў ствараюцца часовыя творчыя групы, у якіх на дагаворных асновах залучаюцца лепшыя вучоныя, спецыялісты, студэнты. Так што карысць ад цэнтры двайная: адкрываецца дарога на вытворчасць новай тэхніцы, людзі творчыя могуць з дапамогай «Наватара» раскрыць свае здольнасці.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

БІТУМ... З ПАЛІМЕРАЎ

У Беларускай політэхнічным інстытуце спецыялістамі кафедры будаўніцтва і эксплуатацыі дарог распрацавана ўстаноўка для перапрацоўкі другасных полімерных матэрыялаў. Яна дазваляе атрымліваць з адходаў полімернай вытворчасці бітум, асфальтабэтон, гідраізаляцыйныя матэрыялы, якія знаходзяць шырокае прымяненне ў дарожным будаўніцтве.

Новая тэхналогія вытворчасці будаўнічых матэрыялаў дала эканамічны эффект пры перапрацоўцы толькі 5 тысяч тон другасных полімераў больш за 800 тысяч рублёў. Распрацоўка беларускіх вучоных атрымала прызнанне ў нас у краіне і за рубяжом.

УНІКАЛЬНАЕ ВЫДАННЕ

ІМЯ Ў ЭНЦЫКЛАПЕДЫ

Краязнаўцам, калекцыянерам мінералаў, выкладчыкам школ і вышэйшых навучальных устаноў акажа вялікую дапамогу выпускаемая маскоўскім выдавецтвам «Советская энциклопедия», унікальная «Горная энциклопедия». У ёй падрабязна расказваецца аб пошуках і здабычы карысных выкапняў у СССР і іншых краінах свету.

У нядаўна выпушчаным трэцім томе энцыклапедыі прыцягвае ўвагу раздзел, прысвечаны ўраджэнцу Мінскай вобласці, вядомаму савецкаму геологу, удзельніку адкрыцця радовішчаў нафты, жалезных руд і іншых выкапняў на тэрыторыі рэспублікі, акадэміку АН БССР Аляксандру Махначу.

ЭКАЛАГІЧНАЕ ВЫХАВАННЕ

ПРЫРОДА Ё ШКОЛЬНЫМ РАСКЛАДЗЕ

...«Калі вы хочаце стварыць сапраўднага чалавека, — пісаў вядомы савецкі педагог Антон Макаранка, — навучыце яго бачыць прыгожае ў людзях і ў прыдарожнай травінцы, зацікаўце ранішняй працоўнай і вясеннім дожджыкам».

Так, немагчыма выхаваць дастойнага чалавека без выхавання ў ім любові да прыроды. Экалогія дапамагае зразумець тайны навакольнага свету, дае магчымасць зазірнуць за гарызонт невядомага. Экалагічная адукацыя дзіцяці ў нас у краіне, і ў Беларусі, у прыватнасці, пачынаецца з першых школьных гадоў. Малыя вывучаюць такі прадмет, як «Аз-наямленне з навакольным светам». На гэтых уроках яны знаёмяцца з разнастайнымі з'явамі прыроды, вучацца вызна-чаць надвор'е па народных прыкметах, даведваюцца пра звычкі хатніх жывёл, з захапленнем слухаюць расказы настаўнікаў аб жыцці жывёл і раслін. Пасля многіх дзеці запісваюць у гурткі юных натуралістаў, самастойна робяць гербарыі, заводзяць дома акварыумы і птушак. Атрыманыя ў школе веды з карысцю прымяняюцца дзяцой: яны вырошчваюць на дачных участках разам з бацькамі кветкі, гародніну, фрукты. Навука аб прыродзе дапамагае з ранняга дзіцячага ўзросту не толькі пазнаць навакольны свет, але і ўсвядоміць сваё месца ў ім. «Азнаямленне з навакольным светам» з'яўляецца толькі першым крокам у школьным сістэматызаваным пазнанні юным чалавекам навакольнага асяроддзя. У далейшым іншыя прадметы бяруць на сябе функцыю экывывалентна — прыродазнаўства, батаніка, за-алогія, потым біялогія, анато-мія. Сёння ставіцца задача

ўвесці ў бліжэйшыя гады ў старэйшых класах сярэдніх на-вучальных устаноў самастойную дысцыпліну — экалогію. Яна будзе ўяўляць сабой вынік тых навуковых ведаў па пытаннях пазнання і аховы прыроднага асяроддзя, якія вучань набывае на працягу ўсяго тэрміну навучання ў школе.

Вялікая роля ў экалагічным выхаванні належыць школьным навукова-практычным цэнтрам экалагічнай культуры. Адным з першых такіх цэнтраў быў створаны ў мінскай сярэдняй школе № 34 пад кіраўніцтвам настаў-ніка біялогіі Веры Рабушка. Тут школьнікам прапановалася цыкл вучэбных прадметаў, шматлікіх факультатывных за-няткі, лекцыі. Але на гэтым вялікая работа ў справе экывывавання не заканчваецца. Многае ў школе робяць самі дзеці: традыцыйнымі сталі кон-курсы плакатаў на тэму «Ахоў-вай прыроду!», кожную вясну і восень — на лепшы букет, за мінулы навукальны год старш-класнікі не адзі раз выступалі перад малодшымі вучнямі з расказаў аб ахове лесу, рэк, жывёльнага свету. Штогод праводзяцца канферэнцыі, у якіх удзельнічаюць вучні і настаў-нікі суседніх школ. У гэтым сутнасць тэарэтычнай работы ў эканцэнтры. Але тут вядзецца і значная практычная работа. Школьнікі робяць і вывеш-ваюць дзесяткі шпакоўняў, кармушак для птушак. Стар-шекласнікі праполваюць палі ў суседніх сельскіх гаспадарках, расчышчаюць звалі смецця і прыбіраюць паваленыя дрэвы ў навакольных лясах.

Прыклад 34-й школы атры-маў свой працяг. Яшчэ адна сталічная школа заключыла пагадненне з Мінскім леспра-гасам на правядзенне санітар-

най экалагічнай ачысткі тэ-рыторыі. І цяпер кожнае лета вучні 4—6-х класаў працуюць у чэрвені па дагавору на ачыстцы лясоў. Гэта — летам, а зімой актыўна працуе клуб «Юныя лесаводы». Тут дзеці знаёмяцца з цікавымі з'явамі лесу, яго флорай і фау-най, вывучаюць метады і прыё-мы пажаратушэння, санітарнага прарэджвання дрэў і кустоў. Клуб праводзіць канферэнцыі, штогадовыя конкурсы на леп-шы букет сезона, выстаўкі ма-стацкай творчасці «Прырода і мы». Для сваіх работ дзеці вы-карыстоўваюць саломку, дрэвы, сушаныя ягады, кветкі і г. д.

У сучасных школах працуе многа гурткоў аматараў прыро-ды, экалогіі. У іх займаюцца тысячы школьнікаў. Нярэдка ў гуртках з дзецьмі працуюць не толькі настаўнікі, але і вучо-ныя, выкладчыкі інстытутаў, спецыялісты сельскай гаспа-даркі. Вельмі падабаецца школьнікам працаваць у ляс-ніцтвах, дзе вучні самастойна праводзяць складаныя біялагіч-ныя эксперыменты. Толькі за апошнія два гады яны ўдзель-нічалі ў правядзенні 300 вопы-таў, прычым больш за 100 вы-нікаў даследаванняў укаранёны ў практыку лясной гаспадаркі Беларусі. Школьнікі самі сеюць, праполваюць, займаюцца аб-рэзкай саджанцаў, уборкай лясных масіваў, гэта значыць, на практыцы пазнаюць законы развіцця жывой расліннай пры-роды і вучацца правільна яе аберагаць. Па БССР агульны эфект ад практычнай работы вучняў у лясніцтвах за мінулыя два гады склаў больш за 20 тысяч рублёў. Вучні атрымлі-ваюць пэўную зарплату, што з'яўляецца стымулюючым фактарам добрасумленнага адносін да справы.

Акрамя гэтага, па шматлікіх

пажаданнях дзяцей, бацькоў, нарэшце, па парадах вучоных і спецыялістаў па лесаахове на станцыі юных натуралістаў у Мінску была адкрыта так зва-ная малая лясная акадэмія, якую ўжо скончылі амаль 350 маладых людзей. У акадэміі няма праблем з наборам слу-хачоў, тут працуе вялікая ар-мія выкладчыкаў мінскіх вы-шэйшых навуковых устаноў, Акадэміі навук БССР, Навуко-ва-даследчага інстытута лясной гаспадаркі. Цікава, што амаль 80 працэнтаў выпускнікоў гэтай установы выбралі ў далейшым для сябе прафесіі лесавода, агранома, біёлага і г. д.

Адночы па службовых спра-вах я быў у гарадскім пасёлку Малая Бераставіца, што на Гродзеншчыне. Дырэктар мяс-цовай сярэдняй школы Леанід Панасевіч паказаў мне музей прыроды. Стваралі яго па крупі-нках, многае падарылі жы-хары пасёлка, суседніх вёсак. Усе разумелі: музей прыроды патрэбны, асабліва моладзі, дзе-цям. Сабраная экспазіцыя ат-рымалася цікавай. Есць у музеі эрэзы верхніх слаёў глебы ту-тэйшых мясцін, выдатны гер-барый, цэлая зала адвядзена экалагічнай гісторыі малабэ-раставіцкіх земляў. Тут жа ўзоры злакаў, збіраемых у раёне, вы-датная карта ўсяго расліннага і жывёльнага свету захаву Бе-ларусі. Асобы раздзел пры-свечаны хлебу.

...Пакадаў я Бераставіцу во-сеньскім ранкам. Работы ў па-лях яшчэ не закончыліся, і ў некаторых месцах побач з да-рослымі можна было бачыць падлеткаў-памочнікаў. Што ж, праца і любоў да прыроды, да сваёй роднай зямлі заўсёды іс-навалі побач.

Сяргей АНУПРЫЕНКА.

«ПАТСДАМ»—

«МІНСК»

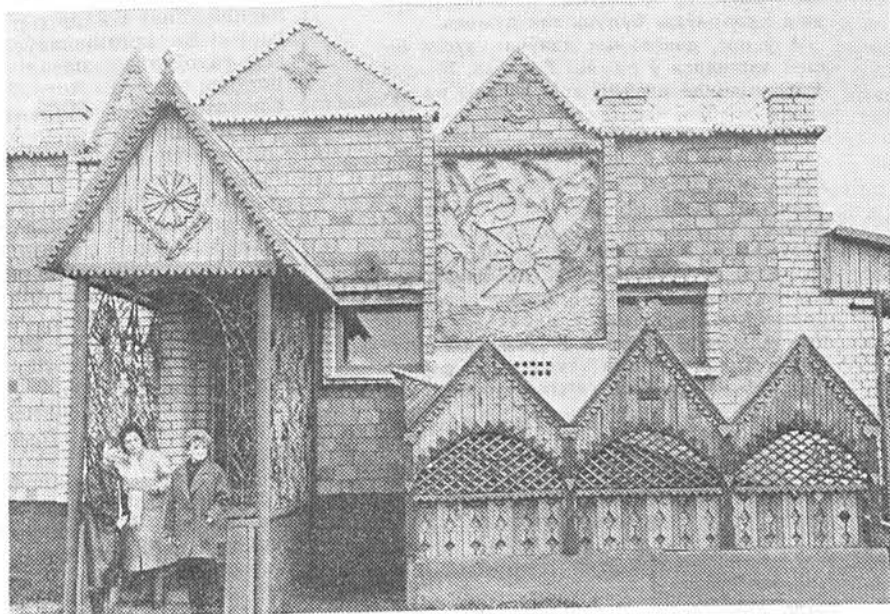
Зусім іншым убачаць мін-чане неўзабаве інтэр'ер рэс-тарана «Патсдам». Праект рэканструкцыі памяшкання прывезлі ў Мінск дырэктар патсдамскага трэста рэстара-наў Мікула Ульрых, дырэктар па рацыяналізацыі Вер-нер Хільтман, праектант Гюнтэр Якабі.

У сваю чаргу мінчане рых-туюць прапановы па афарм-ленню рэстараана «Мінск», які вось ужо дзесяць гадоў функцыяніруе ў Патсдаме.

— Самы папулярны рэс-таран у нашым горадзе, — гаворыць пра «Мінск» Міку-ла Ульрых. — Размешчаны ён ў адным з найпрыгажэй-шых куткоў Патсдама, на ўзвышшы. Будынак дамі-нуе над іншымі пабудовамі. Наведвальнікі з акна рэста-рана могуць любавання пры-гожай панарамай горада.

— Рэстаран «Мінск» — лепшы ў Патсдамскім прад-прыемстве рознічнага ган-длю, — дапаўняе таварыша Гюнтэр Якабі. — Вельмі доб-рая кухня, яна складзена ў асноўным з лепшых белару-скіх нацыянальных страў, га-таваць якія нашы повары навучыліся ў Мінску.

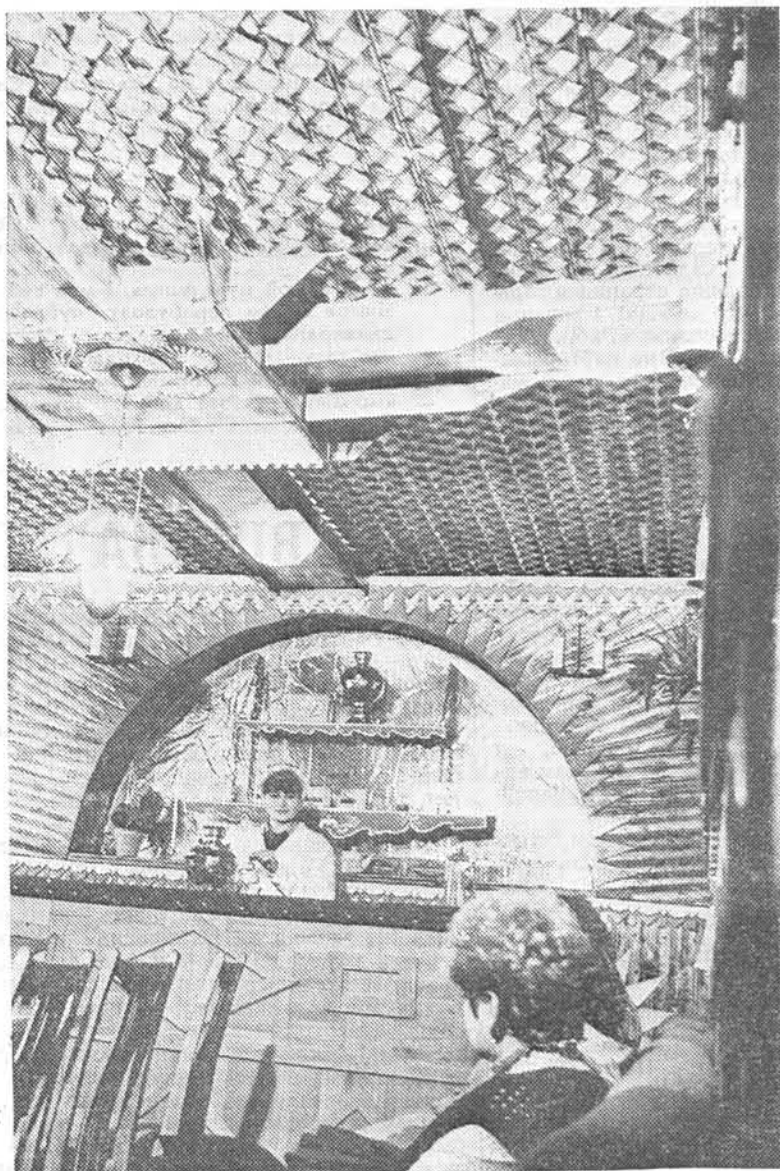
Госці з ГДР у час сустрэч з работнікамі ўстаноў гра-мадскага харчавання Мінска расказалі калегам аб сакрэ-тах добра арганізаванага сер-вісу ў іх горадзе. Сябры дамовіліся абменьвацца дэле-гацыямі повараў, вучыцца адзін у аднаго.

II. Так, у гаспадарцы ўмеюць бу-даваць надзейна і прыгожа. Нядаўна закончылі Дом жывё-лавода, пачалі гандлёвы цэнтр і Па-лац культуры. Ідзе рэканструкцыя сталовай. Больш як 20 сем'яў атры-малі ключы ад новых кватэр. Пакры-лі асфальтам частку дарог. Тут разу-меюць: перабудову на вёсцы трэба пачынаць з паляпшэння ўмоў жыц-ця і працы людзей.

...Апрануліся ў жоўтае адзенне бяро-зы і клёны. У высокім празрыстым небе чамусьці са спазненнем пра-плыву на поўдзень жураўліны клін. А ў пасёлку Лосічы пад вокнамі катэ-джаў па-летняму шчодро цвітуць кветкі.

НА ЗДЫМКАХ: мясцовы Дом жывё-лаводаў; урач-стаматолаг Ніна ЛЕ-БЯДЗІНСКАЯ; у калгасным бары мо-жна выпіць шклянку духмянага чаю, сустрэцца з сябрамі.

КАРЫСТАЙЦЕСЯ МАГЧЫМАСЦЮ

Паважаная рэдакцыйная калегія!

Нядаўна я прачытаў у вашай газеце невялікую заметку пра мае апошнія наведванні рэдакцыі сёлета і пра мой адпачынак у роднай вёсцы ў Беларусі. Там гаварылася, што я амаль паўтара месяца пражыў як просты беларускі селянін. Гэта праўда. Менавіта так мне захацелася правесці час на Радзіме сёлета. Але паколькі я ведаю, што ў многіх людзей за мяжой, у тым ліку і ў некаторых суайчыннікаў, існуе такая думка, што магчымасці паездкаў у Савецкі Саюз і пераездаў там вельмі абмежаваныя, хачу дапоўніць гэты расказ.

Я ўжо многа разоў быў на Радзіме і наведваў самыя розныя мясціны. Раскажу, напрыклад, аб паездцы 1987 года. Тады я вырашыў адправіцца ў падарожжа па СССР на сваім аўтамабілі. Натуральна, усе дакументы аформіў загадзя праз савецкае консульства ў сябе дома. Спачатку я прыехаў у Беларусь і спыніўся на дзесьці дзён у кампінгу пад Мінскам. На працягу гэтага часу я меў магчымасць наведаць маіх сяброў у вёсцы, аглядаць славутыя мясціны беларускай сталіцы. Хачу яшчэ раз падзякаваць рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» за тое, што мне была дадзена магчымасць наведаць музей Янкі Купалы ў Вязынцы. Я даўно марыў пабываць на радзіме вялікага беларускага паэта, і вось гэтая мара здзейснілася. Акрамя экскурсій, я добра адпачыў на Мінскім моры і ўвогуле прыемна правёў гэтыя дні з маймі роднымі. Затым я адправіўся далей, узяўшы з сабой з Мінска сваю плямёніцу. Першы прыпынак на два дні быў у Смаленску, дзе мы пазнаёміліся з гістарычнымі помнікамі гэтага старажытнага рускага горада. Правялі два дні ў Маскве, дзе таксама пабывалі ў многіх гістарычных месцах, але, на жаль, не змаглі трапіць у Маўзалеі У. І. Леніна, таму што ён па нейкіх прычынах быў закрыты. Ад Масквы мы паехалі на поўдзень. Па дарозе рабілі кароткія прыпынкі ў розных гарадах. Наведалі музей бітвы на Курскай дузе. У такіх месцах мне, як пажылому чалавеку, заўсёды ўспамінаюцца страшныя гады вайны, усе яе жахі. І хочацца крычаць людзям: «Рабіце ўсё, каб яна ніколі не паўтарылася!» Канчатковай мэтай нашай паездкі была Ялта. Тут мы пражылі амаль тры тыдні ў камфартабельнай гасцініцы, вядома, адпачывалі на цудоўных чарнаморскіх пляжах.

Наш шлях назад ляжаў праз Кіеў, які пакінуў у мяне вялікае ўражанне сваёй прыгажосцю і слаўнай гісторыяй. Закончылася наша падарожжа ў Брэсце, дзе кожны прыезджы абавязкова наведвае помнік мужнасці, стойкасці і гераізму савецкіх воінаў — Брэсцкую крэпасць. Як бачыце, я змог аб'ехаць на ўласным аўтамабілі амаль усю еўрапейскую частку краіны.

А ўспомніў я аб усім гэтым і напісаў вам таму, што часта чую размовы аб усякіх абмежаваннях у паездках па СССР і апасеннях людзей. Баяцца няма чаго. Проста трэба загадзя прадумаць свой маршрут і аформіць неабходныя дакументы ў бліжэйшым дыпламатычным прадстаўніцтве. Наша Радзіма, Савецкі Саюз, прадастаўляе самыя шырокія магчымасці для адпачынку і турызму. Выкарыстоўвайце іх, і вы не пашкадуеце.

Браніслаў Аўгустэвіч, ФРГ.

ДАВАЙЦЕ ЎСПОМНІМ ГІСТОРЫЮ

Я з цікавасцю прачытаў апублікаваны ў вашай газеце пісьмы землякоў з розных краін з іх развагамі аб перабудове ў Савецкім Саюзе. Хачу выказаць і сваю думку наконт гэтага.

Дык вось, пра перабудову. У першую чаргу, хачу падкрэсліць, што не збіраюся нікога і нічога крытыкаваць. Я лічу, што не маю на гэта ніякага права. Жыву я ў Вялікабрытаніі і на Радзіме рэдка гасць. А дапамагчы Радзіме магу толькі маральна, добрым словам і сваім удзелам у пракладванні моста паміж Савецкім Саюзам і капіталістычнымі краінамі. Я маю на ўвазе свае пераклады савецкіх патэнтаў для розных арганізацый, а таксама пераклады навуковых прац. Звычайна, калі размова ідзе пра перабудову чаго-небудзь, то маецца на ўвазе, што нешта павінна быць перабудавана, альбо яно дрэннае, альбо ўстарэла і ўжо не адпавядае свайму прызначэнню. Я ўпэўнены, што гэты фактар і з'яўляецца адной з прычын супраціўлення перабудове, паколькі заўсёды ёсць прыхільнікі таго, каб што-небудзь старое і звыклае захаваць. Калі б я кіраваў гэтым фактарам, то таксама быў бы супраць. Думаю, што ўсё ж прычына не ў гэтым. Тут ёсць больш агульны прынцып. Цытую за «Голасам Радзі-

мы» Мікіту Майсеева: «Усякая арганізацыя, няважна, наколькі яна дасканалая і як бы добра ні адпавядала свайму першапачатковаму заданню, раней ці пазней будзе патрабаваць карэннай перабудовы».

І ўсё ж трэба заўсёды ведаць, што менавіта перабудоўваць. Калі гутарка ідзе аб доме, то гаспадар загадзя аб усім падумае, перш чым узяцца за работу. Ну а калі гаварыць пра краіну, то трэба падумаць не раз і не два. Давайце ўспомнім гісторыю. Вядома, што першыя паслярэвалюцыйныя гады былі суровымі. Існавала контррэвалюцыя, з якой ішла барацьба не на жыццё, а на смерць. У такіх умовах нельга было даць поўную свабоду ўсім, таму што імкненні і мэты прадстаўнікоў розных класаў былі рознымі. Таму і патрэбна была дыктатура пралетарыату. Гэта была дэмакратыя не для ўсіх, але для абсалютнай большасці насельніцтва. На жаль, выйшла так, што некаторыя людзі сталі выкарыстоўваць сваё службовае становішча для асабістых карыслівых мэт. З сучаснага пункту гледжання, аказваецца таксама, што не ўсё дзяржаўнае планаванне мела здаровую базу. Ёсць і яшчэ шэраг праблем, ад якіх трэба пазбавіцца.

Мікалай ЯНУШЭВІЧ.

Вялікабрытанія.

У БЕЛАРУСКІМ ТАВАРЫСТВЕ «РАДЗІМА»

Гэта ўжо традыцыя: праязджаючы праз Мінск, нашы землякі, якія жывуць у Заходняй Еўропе, затрымліваюцца тут. Часам, разлічваючы на нашу дапамогу ў нейкай сваёй справе, а часцей за ўсё спыняюцца на дзень-два, каб сустрэцца з сябрамі, яшчэ раз наведаць мясціны, што запамініліся нечым адметным. Заходзяць яны ў Таварыства «Радзіма» або ў рэдакцыю «Голасу Радзімы», каб падзякаваць за газеты і кніжкі, што мы ім пасылаем, каб раскажаць аб сваіх справах, хатніх і грамадскіх.

Ганна Капіца вярталася з Украіны ў Бельгію ў горад Сінці-Клас якраз напярэдадні Кастрычніцкіх свят. На вуліцы было ўжо холадна, дзьмуў пранізлівы вецер.

— Не думала, што так загасцююся. Цёплых рэчаў з сабой амаль не ўзяла. Але ў Мінску ў мяне знаёмыя. Такія ветлыя людзі. Запрасілі пагасціць у іх, апаранулі мяне. Добра сябе адчуваю ў Мінску.

Я вяртаюся ў Бельгію, а наш добры сябар, стары камуніст, кіраўнік Таварыства бельгійска-савецкай дружбы з горада Сінці-Класа Карл Маас едзе ў Маскву. Яго часта запрашаюць сюды на святы, і ён ганарыцца гэтым. У Бельгіі становіцца ўсё больш людзей, якія прыхільна адносяцца да Савецкага Саюза, да перабудовы, да лідэра краіны Міхаіла Сяргеевіча Гарбачова. Я сама бачыла лічбы: прададзена 80 тысяч экзemplяраў кнігі Гарбачова «Перабудова і новае мысленне» на фламандскай і французскай мовах. Гэту кнігу можна знайсці ў нас амаль у кожнай бібліятэцы.

І я, і мой муж Ашэль, і мае сяброўкі шчыра вітаем перабудову, публічнасць, дэмакратызацыю грамадства. Засмучае нас толькі тое, як абыходзіцца вы цяпер са сваёй гісторыяй, не такім далёкім мінулым. Гэта добра, што партыя мела мужнасць прызнацца ў сваіх па-

мылках, спрабуе выправіць іх, развянчаны культ асобы. Аднак, калі ўвесь час упарта паўтараць, што ў краіне за 70 гадоў амаль не было перамог, а адны страты, то знойдуцца і легкаверныя, якія і сапраўды будуць так думаць.

А ў нас, даваенных дзяўчат, зусім іншай засталася ў памяці Радзіма. Жыццё ў фашысцкай няволі, доўгія гады на чужыне зрабілі нас такімі відушчымі. Мы зразумелі, што сапраўды шчаслівымі і свабоднымі былі толькі ў сваёй краіне. Дома мы адчувалі сябе асобамі, ад якіх залежалі здабыткі ўсіх, мы былі гаспадарамі. І цяпер, я думаю, вы самі не разумеете, якім багаццем валодаеце. Дружба, добразычлівасць, прыязныя адносіны паміж людзьмі больш за ўсё ўраджаюць і дзяцей, і дарослых, якія праязджаюць у Савецкі Саюз з-за рубяжа. Так і хочацца сказаць: рабіце ўсё, каб не страціць гэтых якасцей.

Ганна КАПІЦА.

ВІНАВАТЫ КУЛЬТ АСОБЫ

Нядаўна мы, замежныя суайчыннікі, разам з Радзімай адзначалі яе самае вялікае свята — гадавіну Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гістарычна кароткі перыяд пасля рэвалюцыі быў насычаны многімі важнымі для краіны падзеямі. Былі сярод іх радасныя, былі і сумныя, былі дасягненні, але былі і памылкі. Нас вельмі радуе, што цяпер гэтыя памылкі, як гаворыцца, усёй грамадой пачалі выпраўляць.

Мы з цікавасцю сочым за ходам перабудовы на Радзіме. У нашых газетах пішуць і гавораць па радыё, што ідзе вялікая работа ва ўсіх сферах вашага грамадства, якая накіравана на паліпшэнне жыцця савецкага народа. Па-моіму, вельмі добра зрабілі, што цяпер можна браць у арэнду зямлю, ёсць сямейныя і калектывныя падрады, сталі развівацца розныя кааператывы. Упэўнены, што гэтыя крокі вельмі хутка дадуць вынікі. Пакуль новага ў іх фактычна няма, гэта толькі зварот да ленінскай эканамічнай праграмы, якая ўжо была правярана ў паслярэвалюцыйныя гады. Я добра помню той час. Тады прамысловасць і сельская гаспадарка былі ў цяжкім становішчы, многія фабрыкі і заводы былі разбураны. І за нейкія тры гады ўсё

было адноўлена. Я сам працаваў і бачыў, як стала добра жыць. Былі сельскагаспадарчыя кааператывы. Можна было набыць за выплату коней, насенне, сельгасмашыны, за вельмі невялікія працэнты давалася пазыка на развіццё якой-небудзь вытворчасці. Словам, магу сказаць без перабольшання: такое было жыццё ў нас у Савецкім Саюзе, якога не было ні ў адной іншай краіне. На жаль, сталінізм усё гэта разбурыў. Гвалтоўная калектывізацыя загубіла многіх добрых гаспадароў. А колькі яшчэ невінаватых людзей — вучоных, ваенных, інжынераў і творчай інтэлігенцыі — сталі ахвярамі культу. Можна быць з-за гэта і страты ў вайне былі такімі вялікімі. Калі б поўнасцю выконвалася ленінская палітыка, то можа і самой вайны не было б.

Сотні тысяч нашых людзей не вярнуліся на Радзіму пасля вайны. У гэтым таксама вінаваты культ асобы. Таму я вітаю перабудову, вітаю працэсы дэмакратызацыі і публічнасці. Трэба ведаць гісторыю і вучыцца на дапушчаных памылках, каб іх не паўтараць.

ФРГ.

Міхаіл МАДОРНЫ.

АДНА ВЯЛІКАЯ СЯМ'Я

У рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» ў Мінску, БССР.

Ад савецкіх грамадзян, хто пражывае ў Буэнас-Айрэсе ў Аргенціне, харыстаў хору клуба імя М. Астроўскага «Рассвет».

Перш за ўсё мы хочам праз вас перадаць прывітанне нашай вялікай многанацыянальнай Радзіме і пажадаць ёй міру і працівання! Вядома, мы з цікавасцю сочым за ўсім, што адбываецца ў Савецкай краіне, разам з вамі радуемся вялікім пераможам — дэмакратызацыі і публічнасці ў жыцці грамадства. Адначасова нас трывожыць некаторыя моманты, у прыватнасці, цяпер у заходняй прэсе вельмі многа пішуць аб нацыянальным пытанні ў СССР. Вось мы і вырашылі накіраваць вам гэтак пільна і падзяліцца прыкладам таго, як могуць супрацоўнічаць людзі розных нацыянальнасцей.

Наша калонія мае вялікую гісторыю. Яшчэ ў пачатку стагоддзя многія рускія, украінцы, беларусы, палякі былі вымушаны ратавацца ад прыгнёту царскага самодзяржаўя, аўстрыйскага імперыялізму і пакідаць родныя мясціны. Затым была акупацыя буржуазнай Польшчай заходніх абласцей Украіны і Беларусі, тады таксама паехала многа сямей у далёкую Паўднёвую Амерыку. Большасць гэтых бежанцаў пасялілася ў Аргенціне. Многія з нас жывуць у горадзе Буэнас-Айрэсе. І яго наваколлі. Шмат суайчыннікаў і ў іншых правінцыях. На чужыну яны прывезлі і сваю культуру, і свае песні. А спяванне прыцягвае ўсіх, арганізоўвае розных людзей у адну вялікую сям'ю. У Аргенціне было і ёсць многа хораў, у якіх удзельнічаюць людзі розных нацыянальнасцей. Такі і наш хор «Рассвет». Ён арганізаваўся восем гадоў таму назад пры клубе імя М. Астроўскага. Спачатку ў ім было трыццаць восем чалавек, цяпер пяць дзесят — рускія, украінцы, беларусы, палякі і іншыя нацыянальнасці. Мы ўсе добраахвотныя харысты, выконваем свае абавязкі дысцыплінавана. На рэпетыцыі з'яўляемся заўсёды і ў час, нягледзячы на тое, што нам даводзіцца несці значныя расходы, каб дабрацца на месцы рэпетыцыі і канцэртаў.

Спяваем мы песні рускія, украінскія, беларускія і яшчэ мясцовыя. Ні нам, ні нашым слухачам не перашкаджае, што мы людзі розных нацыянальнасцей. Наша агульная справа аб'ядноўвае нас. Агульныя справы і мэты ёсць і ў савецкіх людзей розных нацыянальнасцей. І для таго, каб выконваць іх разам, патрэбны дружба і адзінства ўсіх савецкіх народаў. Каму выгадна ўбіваць клін паміж імі? Тым, хто не хоча, каб наша Радзіма мацнела, развівалася, дабіралася прагрэсу ва ўсіх галінах.

Мы шчыра вітаем супрацоўнікаў газеты «Голас Радзімы» і дзякуем за вашу плённую працу, за тую артыкулы, якія мы з цікавасцю чытаем тут. Вітаем нашу Радзіму за перабудову і публічнасць. Жадаем ёй у гэтым поспехаў. Выказваем вялікую падзяку Міхаілу Сяргеевічу Гарбачову за стойкасць і адвагу ў новай палітыцы на міжнароднай арэне і на нашай Радзіме.

Ад імя ўдзельнікаў хору «Рассвет» старэйшыя харысты Д. ЯФРЭМАЎ і Г. СЫВОВІЧ. Аргенціна.

1. Si miramos el multiseccional camino que recorrió el arte nacional bielorruso, según su opinión ¿en qué se han destacado los últimos siete decenios transcurridos desde la fundación de la República Socialista Soviética de Bielorrusia?

2. ¿Qué temas, gentes y hechos han quedado reflejados de manera más completa en la obra de sus colegas, y por qué?

3. ¿Cuáles son los problemas que preocupan hoy al arte, la política y la vida de la sociedad?

La escultora, Svetlana GORBU-NOVA, primera secretaria de la Directiva de la Asociación de Pintores de la República Socialista Soviética de Bielorrusia:

— Hoy nosotros valoramos nuestros logros de manera muy crítica. Incluido el arte. Todos los fenómenos los denominamos abiertamente por su nombre y aún así, a pesar de todos, nuestros errores, nadie puede impugnar el hecho de que fue precisamente el socialismo que sacó a nuestro pueblo de la época de analfabetismo total y permitió crear una sociedad, en la que el arte no es un privilegio de algunos, sino patrimonio de todos.

Nosotros hablamos del multiseccional camino que recorrió el arte nacional bielorruso. Pero, preguntémosnos: ¿por qué durante muchos siglos ha existido sólo como arte popular y por qué, por ejemplo, nuestras artes plásticas de antaño son tan pobres en nombres?

El asunto está en las condiciones históricas concretas. Los bielorrusos no tenían su sistema estatal, estaban sometidos a la opresión nacional y social, y las personas de talento, procedentes del pueblo, no podían desarrollar y consolidar ese talento en el campo nacional. Al fundarse la república soberana, se puso fin a este proceso, nefasto para la nación. El estado socialista garantizó a la gente las oportunidades indispensables para el desarrollo creador.

Hoy, como norma, la persona en verdad talentosa puede aplicar sus cualidades. Si un niño manifiesta cierta vocación, puede ir a estudiar, en vez de una escuela común, a una escuela especializada, donde, junto con el cultivo de las materias de formación general, le impartirán con detalles las artes plásticas. Hace 25 años, para los niños especialmente talentosos, se abrió en Minsk la escuela-internado de artes de la república, en la cual estudian y viven más de 400 educandos de diferentes partes, e incluso de los más apartados rincones de Bielorrusia. Muchos de ellos ingresan luego al Instituto de Teatro y Artes o a institutos de educación secundaria y se transforman en artistas profesionales. Nuestra asociación cuenta hoy con más de 550 profesionales y ya hay 150 personas que se han incorporado a la asociación juvenil.

2.3. Las dos últimas preguntas me parecen semejantes, por ello de inmediato doy respuesta a las dos. Si se visita sistemáticamente nuestras exposiciones, no se puede dejar de notar que nos inclinamos cada vez más hacia la vida rural, seguramente porque casi todos los pintores bielorrusos son artistas provenientes de las aldeas. A propósito, por eso también nuestros paisajes se distinguen por una resonancia especialmente poética, y se nota que han sido pintados por personas que comprenden con sutileza a la naturaleza.

Un lugar especial en las artes plásticas de Bielorrusia lo ocupa el tema de la Gran Guerra Patria de los años 1941-1945. Entre mis colegas quizás no hay ninguno que lo haya soslayado. Pero, si para los primeros diez años de la posguerra fueron características las escenas bélicas, más tarde el tema de la guerra empezó a tomar nuevos visos. En las mejores obras se muestra como una lucha general, la de toda la humanidad, es la lucha

del bien contra el mal, y se revela la dignidad y la elevación de la naturaleza humana. Baste recordar "Cifras en el corazón", la serie de obras que recorrió todo el mundo y en la cual, en 13 lienzos, Mijail Savitski, el autor, reflejó la tragedia sufrida por él en un campo de concentración fascista. El mismo valor tiene su no menos conocido tríptico "Agressia" (Agresión). De hecho, en nuestro arte, así como en la literatura, este tema

vestigiar y transcribir el folklor. A nivel gubernamental se adoptó un programa especial financiado por el Estado, y a raíz de ello tenemos hoy una serie de 30 tomos del arte popular bielorruso, preparada y editada por la Academia de Ciencias de la república. En estos voluminosos tomos se ha recopilado, además del folklor musical y las canciones, todos los géneros: leyendas, baladas, cuentos, proverbios... Sin embargo, las canciones populares

Saint-Exupery, la poesía Alexandr Pushkin y Tarás Shevchenko, y las obras de William Shakespeare, Robert Burns y García Lorca...

3. Hoy, la música, en el mismo grado que el cine, ha llegado a ser la variedad más popular del arte. Se ha ampliado significativamente el auditorio y ha aumentado la cantidad de canales de su difusión. Si a mediados de los años 60 la música, entre las variedades del arte, ocupaba

de escena Raieyski, Mazinski, Maslink y Lutsenko, y el coreógrafo jefe del Teatro de Opera y Ballet Elizariyev... Tenemos varios actores, tanto de la generación adulta como de la joven, que serían un orgullo para la compañía de cualquier teatro.

2. El único criterio según el cual nuestros teatros seleccionan las obras para representarlas, independientemente de que ésta fuera escrita treinta o 300 años atrás, es la actualidad de los temas y su importancia para nuestro espectador. Esto es en respuesta a la segunda parte de la pregunta, por qué uno u otro espectáculo aparece en nuestra escena.

Ahora acerca de lo que nosotros presentamos.

La cartelera teatral bielorrusa es muy variada; sin falta están presentes la obra clásica, ya sean bielorrusas, rusas o universales, así como las obras de autores extranjeros contemporáneos y aproximadamente dos tercios de las funciones exhiben la dramaturgia soviética contemporánea. En diferentes épocas, los teatros han recurrido a las piezas de los escritores bielorrusos Yanka Kupala, Andréi Makainok, Konstantin Gubariyevich, Nikolai Matukovski, Ales Petrashkevich... Se han puesto en escena interesantes espectáculos según las novelas típicas de Iván Melezh, los relatos de Vasil Bikov y Ales Adamovich. No se retiran de la escena las piezas de Máximo Gorki y Alexandr Ostrovski, de Nikolai Gógol y Antón Chéjov... De los clásicos extranjeros los más populares son, quizás, William Shakespeare, Federico Schiller y Bertolt Brecht.

Los colegas extranjeros a veces nos reprochan que muy a menudo recurrimos a los hechos de la Segunda Guerra Mundial. No hay nada que hacer. Este tema es como si estuviera "programado genéticamente" en nosotros y en nuestros hijos. En Bielorrusia no hay familia que no haya sufrido a causa de la agresión fascista y cada uno perdió a algún pariente o íntimo. Por eso, junto con las obras de los escritores de la generación adulta, que por experiencia propia conocieron la que es la guerra —Bikov, por ejemplo—, han aparecido piezas de los jóvenes, de aquellos que nacieron después de la guerra y en sus obras relatan lo que su generación piensa de aquella. Un éxito especial le cayó en suerte al joven dramaturgo de Minsk Alexei Dúdariev, autor de la pieza "Riadvie" (Los soldados), que fue puesta en escena, además de Bielorrusia, también en muchos otros teatros de la Unión Soviética.

No pierden interés, ni los artistas teatrales ni los espectadores, por la historia de Bielorrusia. Son bien aceptados los espectáculos que reflejan las dificultades y los conflictos de la vida moderna. Destacar aquí algo concreto es difícil; hasta tal punto es diversa nuestra realidad, hasta tal punto son diversos, también, los temas a que recurren nuestros teatros, aunque los últimos tiempos se ha destacado mucho la problemática ecológica.

3. Actualmente el espectador requiere que el teatro muestre con mayor agudeza y dinamismo aquellos rápidos procesos relacionados con la democratización de la sociedad que ocurren hoy en el país. Sin embargo, por ahora hay pocos espectáculos de esa índole en el repertorio de los teatros bielorrusos. La causa principal, según mi opinión, es el afán por una dramaturgia moderna de alto nivel. Aunque mucho depende, naturalmente, también del teatro mismo. El también necesita la perestroika. Con este objetivo, en algunos de nuestros grupos teatrales se lleva a cabo un experimento llamado a comprobar lo que en la actividad teatral tiene sentido conservar y lo que hay que reorganizar y cambiar por lo nuevo. Así es que también el teatro atraviesa ahora por un período de cambios.

„EL ARTE ES EL ESPEJO DE LA VIDA DEL PUEBLO“

TRES PREGUNTAS A LOS LÍDERES DE LAS ASOCIACIONES DE ARTISTAS, EN VISPERAS DEL SEPTUAGÉSIMO ANIVERSARIO DE LA REPÚBLICA

se transformó de militar en antimilitarista, lo que se nota, particularmente, en los trabajos de los pintores jóvenes.

La imagen de Lenin ha econtrado una talentosa encarnación en la pintura, la gráfica y la escultura. Estoy convencida de que el genio leninista, grande y polifacético, va a inspirar todavía a muchas generaciones de pintores.

En los últimos 15 años hemos vuelto más a menudo, en nuestro arte, al pasado histórico de nuestro pueblo, a la época medieval, en la que vivieron y crearon los primeros impresores bielorrusos Francisco Skorina y Simón Budni, el poeta humanista Nikolai Gussovski y el filósofo Kazimir Lischinski. No mengua el interés por la figura de Konstantin Kalinovski que dirigió, en 1863, el levantamiento de liberación nacional del pueblo bielorruso contra el zarismo. Una gran cantidad de obras está dedicada a Yanka Kupala y Jakub Kolas, clásicos de nuestra literatura.

El rasgo distintivo y característico de las obras actuales es su énfasis publicitario. La perestroika puso en movimiento a todo el país, en todos los estratos de la sociedad se han iniciado cambios impetuosos y, para reflejar de manera operativa los procesos que están ocurriendo, el pintor recurre al pincel del publicista.

Una de las últimas exposiciones, que ha tenido gran resonancia, se denominó "Chernóbil y chornaya bil" (Chernóbil y el suceso negro). En ella se expusieron unas 50 obras de pintura y gráfica, en lo fundamental de la generación joven. La mayor parte son cuadros-reportajes de la central misma de Chernóbil —del desdichado cuarto bloque— y de los lugares que sufrieron perjuicios debido a este accidente.

Cabe esperar, con toda razón, que la nueva realidad, en la cual nos ha correspondido vivir, hará aparecer obras de talento que reflejen nuestra época.

El compositor, Igor LUCHE-NOK, primer secretario de la Directiva de la Asociación de Compositores de la República Socialista Soviética de Bielorrusia:

1. Pienso que nuestros descendientes nos estarán agradecidos, ante todo, porque hemos sabido conservar el riquísimo folklor nacional y no lo dejamos perecer junto con sus portadores. Hoy, cuando en las aldeas aún cantan canciones antiguas, para nosotros tal vez sea difícil apreciar mercedemente el significado de esta gran tarea.

Gente de muchas generaciones se ha dedicado a recopilar, in-

componen la parte fundamental de la serie. Más de 15 mil textos, cuya mayor parte tiene sus notas, son verdaderamente un patrimonio invaluable no sólo de la cultura bielorrusa, sino también de toda la cultura eslava.

Y quisiera señalar dos cosas más. Primero, la creación de la escuela profesional de compositores que, 70 años atrás, prácticamente no existía. En el Conservatorio Estatal de Bielorrusia y en diez escuelas secundarias de música se capacitan los futuros compositores profesionales. Hoy tenemos cuatro filarmónicas: una en la capital, y las otras en tres centros provinciales; tenemos además varias orquestas sinfónicas profesionales y el Coro Popular de la República Socialista Soviética de Bielorrusia...

Y segundo, que Bielorrusia dispone de un bien organizado sistema para iniciar en la música a la joven generación. Esto es, hay más de 500 escuelas musicales, múltiples círculos y talleres, clases de música en las escuelas de enseñanza general, ciclos de conferencias y conciertos para los niños y los jóvenes, y mucho más. Un papel esencial en la educación musical de la juventud lo cumple la actividad artística de aficionados. En nuestra república de diez millones de habitantes funcionan ahora 18 orquestas de variedades y orquestas sinfónicas de aficionados. 381 orquestas de instrumentos populares, unos 2.500 conjuntos vocalistas instrumentales y 8.500 conjuntos corales. Pero, hace falta decir honestamente que el grado de calidad de todo este trabajo requiere hoy un mejoramiento radical, porque ya no responde a las exigencias espirituales de la gente.

2. El interés por la temática moderna y el apoyo en las canciones populares es algo que ha sido y seguirá siendo lo característico para la creación de los compositores bielorrusos. Nuestro arte musical, según mi opinión, es atractivo para el oyente extranjero precisamente porque es sumamente nacional y realista.

Las obras de los escritores bielorrusos son, como norma, la fuente de la imagen. De los clásicos es, a menudo, la poesía de Yanka Kupala y de Maxim Bogdanovich. Entre los autores contemporáneos se da preferencia al prosista Vasil Bikov y a los poetas Nil Guilévich y Grigori Borodulin. En los últimos años, atraen la atención de los compositores los relatos románticamente atractivos de Vladimir Korotkevich sobre el tema histórico.

Naturalmente, no nos limitamos solamente al material bielorruso. Nuestros compositores están familiarizados con la prosa de León Tolstoi y Antoine de

el 4° o 6° lugar, en la segunda mitad de los años 70 ocupaba el 2° y a comienzos de los 80, ya el 1°.

Pero, me preocupa que en la juventud haya bajado notablemente el interés por la música "seria". Ocurre que las funciones de un mediocre grupo rock reúnen un mayor auditorio que los conciertos de música clásica. Muchas investigaciones de nuestros sociólogos evidencian, que determinada parte de la gente joven manifiesta ignorancia musical, un gusto artístico bajo y un enfoque no crítico en la valoración de las obras musicales.

En una palabra, una de nuestras tareas actuales más importantes consiste en elevar la educación musical a un nivel cualitativamente superior.

Nikolai EREMENKO, actor, presidente de la Directiva de la Asociación de Artistas de Teatro de Bielorrusia:

1. Hoy existen 18 teatros profesionales. Setenta años atrás no había ni uno solo. Naturalmente, antes de la revolución también se hicieron intentos de crear el teatro nacional profesional, pero todos los esfuerzos de la intelectualidad progresista chocaban inevitablemente contra el muro infranqueable de la política chovinista de la autocracia zarista.

En el año 1920, en Minsk, surgieron casi al mismo tiempo los dos primeros teatros. Y aunque en Bielorrusia, así como en todo el país, reinaba la ruina, el gobierno, con todo, supo encontrar los medios para el apoyo financiero de los pioneros. Desde aquella época, la preocupación por el desarrollo del arte teatral fue parte de la política estatal en el campo de la cultura. Es que también hoy, el Estado asume una parte significativa de los gastos del teatro ya que aproximadamente la mitad de su presupuesto se cubre con subsidios estatales. Es gracias a esto que en la URSS el costo de las entradas a los teatros es el más bajo, siendo así accesibles a todo el mundo. Es cierto que no siempre se logra comprarlas si uno no se molesta de antemano, por cuanto muchos espectáculos se dan con un lleno total. Anualmente los teatros de la república son frecuentados por más de tres millones de personas.

También tuvo una gran importancia para el teatro nacional la apertura del Instituto Estatal de Teatro y Artes de Bielorrusia abierto en Minsk, en 1945, al terminar la Segunda Guerra Mundial. En los subsiguientes años surgió en la república toda una pléyade de talentosas personalidades del teatro, que hoy trabajan con éxito en la escena bielorrusa. Ellos son los directores

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

САКРЭТЫ ПАД ЗАМКОМ НЕ ТРЫМАЕМ,
АБО ЯК МЫ ПРАЦУЕМ НА ПЕРАБУДОВУ

Аляксандр МІХАЛЕНЯ, дырэктар Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна.

— Аляксандр Гаўрылавіч, як ідзе працэс рэсакрэчвання ў галюўным кнігасховішчы рэспублікі?

— Нагадаю, што наша бібліятэка — буйнейшая навуковая бібліятэка рэспублікі, дзяржаўнае сховішча нацыянальнай літаратуры, навуковы і метадычны цэнтр у галіне бібліятэчназнаўства, бібліяграфіі і кнігазнаўства. Цяпер у яе аналах амаль 7 мільёнаў друкаваных адзінак.

Аднак да нядаўняга часу наш читач не мог у поўнай меры выкарыстаць усё гэта багацце. Дакументы архіваў, сведчанні відавочцаў падзей мінулага, надзейна схаваныя ад людскога вока рознымі надуманымі цыркулярамі, бюракратычнымі загадамі, штучнымі перашкодамі, уяўлялі сабой сакрэт, аб які спатыкалася любая спроба аднавіць праўдзівую гісторыю развіцця грамадства. І вось цяпер мы нібы ўдыхнулі свежага паветра. Замест «забараніцы», «схавацы» — «забяспечыць даступнасць інфармацыі», «давесці да шырокіх колаў чытачоў». З боку ўрада, дзяржавы гэта найвялікшы акт гуманізму.

Яшчэ летась у нас пачалася перадача літаратуры ў фонды для агульнага карыстання. Працэс «рэсакрэчвання» ідзе поўным ходам. Усё больш і больш крыніц перадаецца ў адкрытыя фонды, што дае магчымасць шырокаму колу чытачоў пазнаёміцца з падзеямі мінулага праз першакрыніцы.

За 1987 і да лістапада 1988 года перададзена больш як 10 тысяч айчынных і замежных кніг і часопісаў, у тым ліку 3 700 кніг на рускай, беларускай і ўкраінскай мовах, выдадзеных у 20—40-я гады. Амаль тысячача кніг і больш чым 6 тысяч часопісаў на англійскай, нямецкай і французскай мовах. Вернута ў агульныя фонды 190 назваў беларускіх выданняў.

У бібліятэцы арганізавана выстаўка з твораў, якія перададзены ў фонды агульнага захавання. Увагу прыцягваюць працы М. Бухарына «Тэорыя гістарычнага матэрыялізму», «Сувесная гаспадарка і імперыялізм», «Азбука камунізму», А. Рыкава «Чарговыя чытанні міжнароднай і ўнутранай палітыкі», Д. Пятроўскага «Капіталізм і сацыялізм», Я. Яраслаўскага «Падручнік палітграматы для сяла», Х. Ракоўскага «Міжнароднае становішча», У. Карпінскага «Барацьба за сацыялізм», А. Гурзвіча «Узнікненне і развіццё Камінтэрна».

Сярод беларускіх твораў — зборнікі «Савецкая Беларусь» (выдадзены ў 1938 годзе), «Заходняя Беларусь» (1927 год), «Помнікі барацьбітам, загінуўшым за вызваленне Беларусі», «Матэрыялы да геаграфіі і статыстыкі Беларусі» ў двух тамах (1928 — 1929 гады), «Дарэвалюцыйная і Савецкая Беларусь у народнай творчасці» (1938 год), а таксама зборнікі артыкулаў «Аб падрыўной дзейнасці фашысцкіх разведкаў у СССР і задачах барацьбы з ёй» (1937 год), «Пэты народы СССР (1938 год). Вершы Андрэя Аляксандравіча.

Масаваму чытачу адкрыты замежныя выданні. Загадам Галоўліта ў агульныя фонды будучы перадавацца кнігі, выдадзеныя да 1985 года, а таксама ўсе замежныя часопісы, што выйшлі ў 1988 годзе.

Тых, хто карыстаецца паслугамі аддзела рэдкай кнігі і старадрукаў, прывабляе кнігі «Большавікі. Дакументы па гі-

Усё прыйшло ў рух у савецкім грамадстве з пачаткам перабудовы: ламаюцца старыя стэрэатыпы мыслення, кардынальна мяняюцца метады кіравання гаспадаркай, ідзе пошук аптымальных шляхоў павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці. Не без цяжкасцей, але няўхільна паглыбляюцца працэсы дэмакратызацыі нашага жыцця. Знікаюць «белыя плямы» гісторыі, вяртаюцца несправядліва забытыя імёны, кнігі, творы. Мы асэнсоўваем пройдзены краінай нялёгкі шлях, на якім былі ўзлёты і грандыёзныя дасягненні, а таксама нечаканыя

сторыі большавізму з 1903 па 1916 гг. былога ахраннага аддзялення», Л. Каменева «Гісторыя партыі камуністаў у Расіі і У. І. Ленін», «Мемуары. Дзянікін, Юдзеніч, Урангель» (выданні 1927 года) і многія многія іншыя.

Марына ВЫСОЦКАЯ, намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення па ахове дзяржаўных тайн у друку пры Савецкім Міністраў БССР, старшыня Міжведамаснай камісіі.

— Першага лістапада завяршыла сваю работу Міжведамасная камісія. Якія вынікі яе дзейнасці?

— Спачатку трохі пра саму Міжведамасную камісію. Яна была створана ў Беларусі год назад. Увайшлі туды прадстаўнікі Галоўліта, Міністэрства культуры, Дзяржкамвыда, Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна і Акадэмічнай імя Я. Коласа. Мы працавалі ў цесным узаемадзеянні.

Спецыялісты перачыталі гару літаратуры з закрытых спісаў. А там у нас значылася 388 назваў рэспубліканскіх выданняў. 315 з іх на сёння адкрыты для ўсеагульнага карыстання. (Дарэчы, 45 выданняў з закрытых спісаў у фондах не былі выяўлены). Што гэта за літаратура? Іншым разам, пераглядаючы той ці іншы твор, мы не маглі зразумець, што менавіта было інкрымінавана яму, дзе там крамола. Як мы ведаем, прычыны забароны мастацкага твора некалі маглі паслужыць нават тыя ці іншыя звесткі пра людзей, рэпрэсаваных у гады культуры асобы Сталіна — фатаграфіі, цытаты, спасылкі. Сюды ўвайшла таксама літаратурная спадчына рэпрэсаваных дзяржаўных дзеячаў, вучоных, пісьменнікаў Беларусі. Назаву толькі некаторыя з перададзенага ў агульнае карыстанне: «Чытанка для школ малалісьнячых. Новае жыццё», выдадзена ў 1929 годзе. Аўтары К. Бялевіч, П. Капаевіч, Ф. Сцепановіч; «Беларускі правапіс»; «Гісторыя беларускай літаратуры» М. Гарэцкага; матэрыялы Другой Усебеларускай краязнаўчай канферэнцыі 1929 года. Выданне Акадэміі навук; матэрыялы Другога ўсебеларускага з'езда калгаснікаў; «Янка Купала ў літаратурнай крытыцы». Жылуновіч, Байкоў; «У. І. Ленін аб прафсаюзах», выданне 1927 года; «Ленінізм ілі троецкізм» (1924 год); «Методыка роднае мовы» К. Міцкевіча, выдадзена ў 1926 годзе; зборнік артыкулаў і ўспамінаў «Октябрьская революция в Белоруссии», складанні С. Агурскі; апавяданні Ядвігіна Ш. (выданне 1918 года)...

Такім чынам, як вы разумееце, мы ідзем па шляху значнага скарачэння спецфондаў. І зусім не імкнёмся трымаць за сямя замкамі тое, што не з'яўляецца сакрэтным. Хацелася б заўважыць, што спецфонды — не наша вынаходніцтва, існуюць яны і за мяжой. Што ж пакінута ў нашых спецфондах? Навукова-тэхнічная літара-

тура, якая мае дзяржаўныя або ваенныя тайны і прызначана для службовага карыстання, зарубежныя і тыя, што выйшлі ў нашай краіне, кнігі нацыяналістычнага напрамку, антысавецкага зместу, сіянісцкая і антысеміцкая літаратура. Заўважу, што перавод літаратуры са спецфондаў распачаўся не сёння, а з сярэдзіны 60-х гадоў. Але ж работа тады была прыпынена. Перабудова дала магчымасць прадоўжыць гэту справу. Была створана саюзная камісія, якая зноў узялася за спецфонды. Зараз у агульныя фонды бібліятэкі вернута больш за 7,5 тысячы назваў кніг. У спецфондах на сёння каля 400 назваў кніг.

Аляксандр МІХАЛЬЧАНКА, намеснік начальніка Галоўнага архіўнага ўпраўлення пры Савецкім Міністраў БССР.

— Больш за 12 мільёнаў адзінак захавання налічваецца ў беларускіх архівах. А выкарыстоўвалася да нядаўняга часу толькі 2—3 працэнты з усяго асяння дакументаў. Да многіх з іх быў абмежаваны допуск. Даволі жорсткі парадокс выдачы перакрываў туды шлях проста цікаўнаму чалавеку, а нярэдка значна абмяжоўваў і работу даследчыка...

— У дзяржаўных архівах у нас існуе тры віды абмежаванняў: «сакрэтна» («С»), «абмежаваны допуск» («АД») і тыя выпадкі, калі матэрыялы не магчыма выкарыстоўваць па тэхнічных прычынах. (Ну, з апошнім усё зразумела: яны падлягаюць рэстаўрацыі, чым займаецца наша лабараторыя). Грыф «сакрэтна» і «абмежаваны допуск» на дакументах зусім не азначае, што з імі ніхто не працуе. Напрыклад, каб атрымаць дазвол на работу з дакументамі «С», «АД», спецыяліст павінен прадставіць хадзініцтва той арганізацыі, у інтэрсах якой ён працуе, з укараненнем тэмы даследавання. Матэрыялы яму прадастаўляюцца строга ў рамках акрэсленай тэмы. А для асоб, што працуюць у асабістых інтэрэсах, — толькі агульны фонд. Правілы, які вы заўважылі, даволі жорсткія.

Іншая справа, калі ў абмежаваным карыстанні знаходзяцца дакументы, якім, па сутнасці, даўно ўжо месца ў агульных фондах. (Вядома, сюды не ўваходзяць дакументы, якія ўтрымліваюць дзяржаўную тайну, закранаюць знешнепалітычную і знешнеэканамічную палітыку нашай дзяржавы і інтэрэсы іншых краін, абароннага характару і г. д.).

З сярэдзіны мінулага года мы распачалі вялікую работу па зняццю першых двух відаў абмежаванняў. Актыўна працуюць спецыялісты, эксперты. Зроблена нямала. Мяркуюце самі. 204 тысячы адзінак захавання было пад грыфам «сакрэтна», 269 — «абмежаваны допуск». Ужо цяпер практычна з кожнай другой з 473 тысяч адзінак захавання, што былі ў большай ці меншай

падзенні і горкія страты. Бадай, нідзе ў свеце зараз не чытаюць столькі, як у Савецкай краіне.

Рэзка ўзрос грамадскі інтарэс да гістарычнай літаратуры, архіўных матэрыялаў. За апошнія гады многія выданні былі пераведзены з фондаў спецыяльнага захавання ў агульныя, вядзецца работа па рэсакрэчванні архіўных матэрыялаў. Спадзяюся, што ўзятыя нашым карэспандэнтам Т. АН-ТОНАВАЙ інтэрв'ю дапамогуць вам лепш уявіць сабе, як адбываецца гэты працэс у Беларусі.

ступені сакрэтнымі, зняты абмежаванні. Напрыклад, адкрыты ўсе дарэвалюцыйныя гістарычныя архівы, амаль усе даваенныя фонды, а таксама фонды дзяржаўнай улады, народнага кантролю, прамысловасці, статыстыкі, юстыцыі, сельскай і лясной гаспадаркі, аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння па ўсіх абласцях рэспублікі, зняты абмежаванні з асабістых фондаў дзеячаў культуры (Сымона Баранавых, Міхася Клімковіча), адкрыты дакументы рэдакцый газет «Наша Ніва» і «Маланка», якія захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва БССР.

Практычна не засталася дакументаў з абмежаваным допускам у Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве БССР у Мінску, у Цэнтральным дзяржаўным архіве навукова-тэхнічнай дакументацыі БССР. Знялі «абмежаваны допуск» архівы Гомельскай вобласці, амаль усе — у Брэсцкай і Гродзенскай. Вядзецца яшчэ работа ў Мінскай, Магілёўскай, Віцебскай абласцях, завяршаецца — у Дзяржаўным архіве кіна-фота-, фанадакументаў БССР.

У гэтай справе ў нас існуюць і некаторыя праблемы. Я маю на ўвазе асобных фондаўтаральнікаў. (У нас жа 11 тысяч арганізацый, якія маюць свае фонды. Натуральна, яны праз свае міністэрствы, ведамствы вызначаюць рэжым захавання дакументаў). Некаторыя з іх далі права даследчыкам знаёміцца са справамі, якія захоўваюцца ў іх архівах, без спецдазволу. Дзяржкамстат, Дзяржплан, Мінфін БССР знялі «абмежаваны допуск» са значнай часткі спраў. У Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва на сёння засталася 50 тысяч спраў, якія выкарыстоўваюцца толькі з улікам абмежаванняў. Усё гэта, зразумела, стварае пэўныя няручэннасці даследчыкам, выклікае справядлівую незадаволенасць людзей. Таму мы накіравалі ва ўсе міністэрствы і ведамствы перагледзець парадокс выдачы архіўных дакументаў. Будзем спадзявацца, што перамены адбудуцца і тут.

Лілія БАЛЫНІНА, загадчыца аддзела інфармацыі, публікацыі і навуковага выкарыстання дакументаў Цэнтральнага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва БССР.

— Раскажыце, калі ласка, пра выстаўку, якая падрыхтавана супрацоўнікамі вашага музея і аб'яднанай дырэкцыі літаратурных музеяў БССР да 70-гадовага юбілею рэспублікі і Кампартыі Беларусі і неўзабаве павінна адкрыцца.

— Гэта будзе выстаўка дакументаў. Мы назвалі яе «Першыя крокі». Яе экспазіцыя расказвае сучаснікам пра той вельмі плённы для нашай гісторыі перыяд, калі Беларусь, атрымаўшы ўпершыню дзяржаўнасць, пачала будаваць новае

жыццё. Тут будуць прадстаўлены кнігі, газеты, часопісы, афішы, запрашэнні, мандаты, тэатральныя праграмы, фотаздымкі 20-х гадоў, дзе нашы сучаснікі ўбачаць сцэны з першых спектакляў беларускіх тэатраў, славуных артыстаў у ролях. Дзякуючы архіўным матэрыялам, гледачы змогуць таксама пазнаёміцца бліжэй з творчасцю пісьменнікаў тых гадоў. Убачаць першыя выданні «маладнякоўцаў». Каштоўнасць такой выстаўкі ў тым, што ўсе дакументы на ёй будуць паказаны ў арыгінале. І ўпершыню.

Асноўныя матэрыялы гэтай экспазіцыі ўзяты з фондаў нашага вядомага беларускага савецкага пісьменніка і грамадскага дзеяча Язэпа (Лявона Восіпавіча) Дылы, які ў студзені лютым 1919 года быў народным камісарам працы ў Часовым рабоча-сялянскім савецкім ўрадзе Беларусі. У нашым архіве захоўваецца асабісты фонд Дылы, у які ўвайшлі дакументы за 1899—1961 гады. У ім захаваліся рукапісы Дылы — мастацкіх твораў, артыкулаў па гісторыі тэатральнага мастацтва, успаміны пра Леніна, Купала, ад сцэнах з Я. Райнісам, пераклады латышскіх казак на рускую мову і іншыя.

Дакументы фонду расказваюць пра работу Дылы на кіруючых пасадах у савецкіх установах, Беларускай навукова-культурным таварыстве ў Маскве, Ваенна-рэвалюцыйным камітэце, Наркомаце асветы БССР, Белдзяржуніверсітэце, Інстытуце беларускай культуры, Белдзяржкіно і БДТ-І, у Мінскім Савеце рабочых і сялянскіх дэпутатаў.

Пэўную цікавасць уяўляюць пісьмы дзеячаў культуры да Дылы за 1920—1930 гады, якія даюць дастаткова поўнае, яракае ўяўленне пра тыя часы. Напрыклад, ад Гурскага, Кнорына, Эпімах-Шыпілы, Бірылы, Міцкевіча, Галубка, Літвінава, Пукста, Грыневіча, Анцава, Сташэўскага, Жылкі. Усе гэтыя людзі былі звязаны паміж сабой, шырава клапаціліся пра развіццё культуры, аддавалі ёй усе свае сілы і энергію. У іх былі чыстыя памкненні, гарачыя душы і светлыя галовы. Яны, нашы пачынальнікі, вельмі моцна любілі сваю зямлю, свой народ.

«Прыходзіў наконт магілы Багдановіча. Падгатуеце, зайдзіце праз пару гадзін», — гэта напісаў Дылу А. Аляксандравіч у 1929 годзе. «Дзядзька Язэп! Прыходзьце сёння разам з жонкаю да Якуба Коласа. Там будзе польскае вясцёрка, прысвечаная юбілею Гартнага», — напісана ў тым жа 1929 годзе рукою Сташэўскага, які ў далейшым падзяліў лёс сваіх сяброў і саратнікаў, рэпрэсаваных у гады культуры асобы.

Сярод гэтых цікавых экспанатаў наведвальнікі змогуць убачыць і матэрыялы нечаканыя. Гэта пратаколы вобшыкаў у Я. Дылы, заявы рэпрэсаванага пісьменніка, які адбываў тэрмін пакарання ў зсылцы, у камітэт дзяржаўнай бяспекі, пракурору па справах АБ'яднанага дзяржаўнага палітычнага ўпраўлення (АДПУ), даведкі абспыненні справы за недастаткова абвінавачвання... Напісаныя дражыкай рукой хворага чалавека радкі, у якіх аўтар клянецца, што ні ў чым не вінаваты перад сваім народам, здольныя расказаць нашчадкам Дылы куды больш пра той трагічны час, чым падручнікі па гісторыі. Але нам нікуды не схавацца ад гэтых маўклівых сведчанняў дакументаў эпохі. Нам трэба ведаць усё, каб з чыстым сумленнем кроцьчы ў будучыню.

ЗАЛАТЫ ВЕК КАМПАЗИТАРАЎ

ЯКАЯ ПАТРЭБНА НАРОДУ МУЗЫКА?

Услед за письменниками, дзеячамі тэатра і кіно нарэшце і музыканты выходзяць у авангард перабудовы. Нібыта пасля доўгай зямнай спячкі ажыў шматтысячны вулей музычнага згуртавання, адчуўшы, што пара забарон і афіцыйна мінавала, што вятры перамен рухаюць музычную стыхію ў бок свабоды, публічнасці і плюралізму.

Можна прыгадаць цэлы шэраг пераломных падзей у музычным жыцці, якія сталі прыкметнай вяхой і ў жыцці сацыяльным. Ну, скажам, падзеі, што разгарнуліся ў Ленінградзе ў красавіку 1987 года, калі ўпершыню рок-музыка была ўключана ў праграмы і дыскусіі пленума праўлення Саюза кампазітараў РСФСР. Музыканты-прафесіяналы на чале з Радзівонам Шчадрыным і Андрэем Пятровым кінуліся тады ў самае «пекла» рок-музыкі — Дом моладзі, каб павесці размову аб пабалецтве, зрабіць спробу рэканструяваць разбураныя кантакты і давер'е той часткі маладых слухачоў, якая пайшла ў рок-культуру. Гэта была спроба прараць рыцуну вузакзавых інтарэсаў, адкрыць шлюзы публічнасці — жывой крытэты мас, жаданія раіцца з народам. І яна не прайшла бяследна. Дыскусіі працягваліся ў Маскве на фестывалі «Маскоўская восень». Як гаварыў тады кіраўнік «лабараторыі трэцяга напрамку» кампазітар Геннадз Гладкоў, «настаў час злучыць кансерваторыю з масавай культурай, зліць разам намагаіні былых музычных антаганістаў».

А праз некалькі месяцаў у сценах Маскоўскай кансерваторыі адбыліся дзве сустраччы-дыскусіі вучоных-музыказнаўцаў і спецыялістаў сумежных мастацтваў, прысвечаныя праблемам рок-музыкі. Тут упершыню была зроблена спроба зірнуць на гэтае дзеясціха XX стагоддзя з пункту гледжання гісторыі сусветнай культуры ў цэлым, каб сфармуляваць палажэнне аб трох тыпах музычнай культуры, таму што факт існавання «трэцяй культуры музыкі» яшчэ толькі ўсведамляецца вучонымі. Істотнай была не толькі сама дыскусія ў галоўным прыстанку класікі. Істотны быў яе вынік — перакананне ў вычарпальнасці рок-руху, якому суджана трансфармавацца ў акадэмічныя формы «другой культуры» (прафесійнай, пісьмовай кампазіцыі), а таксама ў разнастайныя формы фальклору, эстраднай і аўтарскай песні.

Ці ўзяць 50-гадовы юбілей Уладзіміра Высоцкага, «першага савецкага рокера» і «вялікага народнага барда», як гавораць тыя, хто спрабуе аналізаваць гэты феномен. Тое, што адбывалася ў студзень бягучага года ў прэсе, на радыё і тэлебачанні, у канцэртных залах, тэатрах, Дамах творчасці і Палацах культуры, цяжка назваць падзеяй толькі музычна-тэатральнага ці літаратурнага жыцця. Гэта была нейкая грандыёзная грамадска-палітычная акцыя, стыхія народнага руху, свята публічнасці і новага духоўнага мыслення. Лёс паэта, спевака, музыканта, які прыйшоў праз гэнне і забароны — пасмяротна — да свайго сапраўднага прызнання, стаў як бы забіткам усяго народа.

Де випадкова ў сённяшніх дыскусіях успамінаюць афарызм Льва Талстога: «Музыка — дзяржаўная справа». Страчаючы рысы дзяржаўнага афіцёза і ўраўняльнай «прыстойнасці» (гэта значыць, нуднай стандартызацыі), музыка набывае разнастайныя рысы. Не выпадкова ў адным з тэлевізійных інтэрв'ю кампазітар Эдуард Арцём'еў, вядомы галоўным чынам як аўтар ярка-сучаснай электроннай кінамузыкі, сказаў: «Для кампазітараў надыйшоў залаты век. Мы можам цяпер рабіць усё, што хочам». Ен меў на ўвазе не толькі залучэнне гукаў штучных (створаных на сінтэзатарах) з натуральнымі, ўвядзенне электронных інструментаў у партытуры, але і разнастайнай трансфармацыі і перапрацы класікі, залучэнне прыёмаў музыкі «высокай» і «нізкай»... Мы бачым гэтыя парадакальна-ярыкі залучэнні ў музыцы такіх розных кампазітараў, як Альфрэд Шнітке, Сяргей Слоні́мскі, Гія Канчэлі, Соф'я Губа́йдуліна, Мікалай Сідзельні́каў. Гэтая музыка, якая замоўчвалася і праследавалася ў былыя часы сталінска-жданаўскіх дэкрэтаў і брэжнеўскага застою, гучыць сёння ў поўную сілу, выклікаючы вялікую грамадскую цікавасць.

«Сёння кампазітар не можа прытрымлівацца ніводнай традыцыйнай тэхнікі», — гаворыць адзін з лідэраў савецкага музычнага авангарда Эдзісон Дзянісаў, чые творы (такія, як *«Опера «Пена дэён»*, *«Рэквіем»*, *Сімфонія*, *Габойны і Альтавы канцэрты*) атрымалі сусветнае прызнанне. Зразумела, гэта так. Таму што, адмовіўшыся ад усіх «цельга», маючы ў якасці апошняй «ві-

зіруючай» інстанції суд публіки, кампазітары апынуліся перад вялікім выбарам выразных і канструктыўных сродкаў, традыцыйных акадэмічных і народна-масавых форм і стыляў. Знікла патрэба і неабходнасць тварыць у духу пэўнай «школы» ці пануючага напрамку (як гэта было яшчэ ў часы Пракоф'ева, Шастаковіча). Сёння кожны новы твор буйнога кампазітара як бы стварае новую тэхніку, новую форму і канцэпцыю. Праца кампазітара ўсё больш страчвае рысы рамяства, кананізаваных прыёмаў, набываючы подых доўгачаканай свабоды.

А вось некаторыя іншыя рысы эпохі перабудовы ў музыцы. Вялікая падзея года — святкаванне тысячагоддзя хрышчэння Русі — расчыніла гістарычную перспектыву рускага мастацтва, увяла ў музычны быт вялікі пласт забытай царкоўнай харавай музыкі — ідэал гарманічнай прыгажосці і духоўнага яднання людзей. Летам гэтага года адбылося адкрыццё такіх шэдэўраў, як «Літургія святога Іаана Златауста», і «Усяночнае дбанне» Рахманінава, духоўныя творы Чайкоўскага, Кастальскага, Грачанинава, Архангельскага, Часнакова, Шведава. Гэта быў сапраўдны пераварот у ідэалагічнай «аўры» нашага музычнага мыслення, падобны да шоку. Радасць адкрыцця азмрочылася ўсведамленнем беззваротных страт. Таму што добра вядома, наколькі заганным для маральнасці і музычных густаў людзей стаў разрыў са шматвяковай традыцыяй прафесійнальнага харавага мастацтва і харавых спеваў у быцц, спыненне сур'ёзнага выхавання спевамі ў школе. З горкай іроніяй даводзіцца фіксіраваць той факт, што выраслі цэлыя пакаленні людзей, якія не могуць праспяваць гімн сваёй краіны...

Тысячагоддзе хрышчэння Русі стала стымулюючай прычынай для шэрагу прэм'ер, сярод якіх адной з самых буйных стаў «Уваслоблены анёл» (павадле М. Ляскова) Радзі-вона Шчадрына для змешанага хору і жалейкі. Твор, які гучыць каля гадзіны, звязаны тысячамі пшэй са старажытнымі традыцыямі знаменнага распеву, стылістыкі кантаў і пбзний падгаласачнай поліфаніі, з традыцыямі рускай класічнай і савецкай харавай музыкі.

І яшчэ аб адной прэм'еры нельга не сказаць. У дні святкавання тысячагоддзя хрышчэння Русі ўпершыню па радыё прагучала араторыя Мікалая Сідзельнікава «Той, хто падняў меч» на тэксты старажытнарускіх летапісаў («Повесть временных лет»). 27 гадоў чакаў гэты твор свайго часу! Заклеймаваны ў свой час як «папоўшчына», ён быў адхілены. А між тым яго высока ацаніў Шастаковіч. Сёння гэтая араторыя, якая расказвае пра гісторыю князёў Барыса і Глеба, загубленых Святаполкам Акаямным, і Яраслава Мудрага, які здзейсніў свой справядлівы суд над забойцамі, прагучала з усёй урачыстай магутнасцю рускай героіка-эпічнай опернай традыцыі, выклікаюшы ўдзячны водгук слухачоў.

Бурны працэс запавянення «белых плям» на карце савецкай музычнай культуры перакідаецца і на рускую класіку. Дырыжор Яўгеній Святланаў запісаў на грампласцінкі невядомыя, якія ніколі не гучалі на савецкай эстрадзе сімфанічныя творы Сяргея Ляпунова (сярод якіх такі шэдэўр, як усходняя сімфанічная паэма «Гашыш»). У юбілейны дзень Аляксандра Даргамыжскага яго «поўны збор твораў» выканаў (склаў і развучыў са спевакамі і інструменталістамі) вядомы кампазітар і піяніст Міхаіл Ермалаеў.

А ў прэсе чуюцца галасы, якія заклікаюць да «ачышчэння» вялікай оперы Глінкі «Іван Сусанін»: добра вядома, якім дэфармацыям было падвергнута яе арыгінальнае лібрэта барона Розена і сама першапачатковая назва оперы...

Сення прэсу чытаюць з фанатычнай прыкільнасцю. Нехта нават трапіна сказаў: сення чытаць цікавей, чым жыць. Крытыка і падеміка ахапілі літаральна ўсе сферы творчасці, а таксама кіравання і арганізацыі музычнага жыцця, дзейнасці яе кіраўнікоў — ад першага сакратара праўлення Саюза кампазітараў СССР да міністра культуры. Рэзкай крытыцы і перагляду падвяргаецца работа часопісаў «Советская музыка» і «Музыкальная жизнь» і асабліва ўся сістэма дзейнасці Саюза кампазітараў, які ператварыўся ў «інструмент націску» і «антывадымакратычнага адміністравання» (словы кампазітара Мікаэла Тарывердзіева). Разглядаюцца пытанні, звязаныя з сумным становішчам крытыкі і музычнай адукацыі.

Але, можна бачити, важливий за усье і даражній у пресе мужны анализ і перааценка тых валонтарарысцкіх акцый 30—40-х гадоў, вынікам якіх стала сучаснае крызіснае становішча фундаментальнай музычнай культуры.

Зрештеші, сярэд сённяшняга плуралізму меркаванняў можна сустрэць і такое: слова «крызіс» азначае «новае нараджэнне» (ці «новае разіненне»). Як гаварыў адзін сучасны кампазітар, «музыка не ведае перыяду разгубленасці, яна знаходзіцца ў разгубленасці вечна».

Тамара ГРУМ-ГРЖЫМАЙЛА,
музычны крытык.

Гаўрыла ГАРЭЦКІ

20 лістапада 1988 года на 89-м годзе жыцця пасля цяжкай хваробы памёр вядомы савецкі вучоны ў галіне навук аб Зямлі, акадэмік АН БССР, заслужаны дзеяч навукі БССР Гаўрыла Іванавіч Гарэцкі.

У некразкова, падпісаным кіраўніцамі партыі і ўрада БССР, дзесяцімаі навукі і культуры, гварыцца: «Г. Гарэцкі нарадзіўся 10 красавіка 1900 года ў вёсцы Малая Багацкаўка Мсціслаўскага павета Магілёўскай губерні ў сялянскай сям'і. Працоўную дзейнасць пачаў у 1918 годзе пасля заканчэння Горы-Горацкага каморніцка-агранамічнага вучылішча. У 1924 годзе закончыў Пятроўскую [Ціміразевскую] сельскагаспадарчую акадэмію, у 1925—1927 гадах — дацэнт Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, у 1927—1930 гадах — дырэктар Беларускага навукова-даследчага інстытута сельскай і лясной гаспадаркі імя У. І. Леніна. У ліку першых у 1928 годзе ён быў зацверджаны правадзейным членам Акадэміі навук Беларускай ССР. Акадэмік Гарэцкі стаяў ля вытокаў Беларускай савецкай

культуры і навукі, ён прымаў актыўны ўдзел у грамадска-палітычным жыцці рэспублікі. У 1927 годзе быў выбраны кандыдатам у члены Цэнтральнага выканаўчага камітэта БССР, а ў 1929 годзе — членам ЦВК БССР.

Г. Гарэцкі — выдатны вучоны ў галіне геалогіі антрапагену, заснавальнік новага напрамку — палеапатамалогіі. Яго навуковая дзейнасць была звязана з вывучэннем будовы і геалагічнай гісторыі развіцця вялікіх рэк Рускай раўніны. Вынікі даследаванняў вучонага ў гэтай галіне ўдастоены Дзяржаўнай прэміі СССР 1971 года. За распрацоўку і ўкараненне навуковых асноў геалогіі антрапагену і геамарфалогіі ў практыку геалагаразведчанні работ у рэспубліцы яму прысуджана Дзяржаўная прэмія Беларускай ССР 1986 года.

Шматгадовая плённая навуковая дзейнасць Г. Гарэцкага атрымала высокую ацэнку: ён узнагароджаны ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, многімі медалямі».

ЛЮБЫЯ СЭРЦУ МЯСЦІНЫ

BĚCKI

НАД ДНЯПРОЎСКОЙ СТРОМАЙ

Расказваюць старыя, што больш за сто гадоў назад стаяў на высокім правым беразе Дняпра магутны стары дуб. З незабўных часоў рос ён тут, шмат бачыў на сваім вяку, смела кідаў выклік ветру і маланцы. І людзі з павагай глядзелі на гэтага прыбярэжнага волата, а потым пачалі будаваць вакол яго свае хаціны. А калі вырасла тут невялікая вёсачка, вырашылі назваць яе проста — Стары Дуб, а пазней — Старадубка, ці Страдубка.

Мясцовая легенда як быццам адпавядае рэчаіснасці. Хоць і няма чыпер таго дуба, але гістарычныя цэнтр Страдубіч размяшчаецца якраз над рачной стромай, у 28 кіламетрах ад Лоева ўверх па цячэнні Дняпра. З вышыні прыбрэжнага дрэва горда глядзіць на магутную раку прыгажуня дняпроўскіх прастораў — белы бусел, які ўжо шмат гадоў кожную вясну вяртаецца ў сваё старадубскае гняздо.

У Страдубцы разам з суседняй вёскай Чаплін налічваецца больш за 1 140 жыхароў і 551 гаспадарка. Страдубка — цэнтр сельсавета і саўгаса «Усход», 20-годдзе заснавання якога было адзначана жыхарамі сёлета.

Паміж Страдубкай і Чаплінам цяпер амаль няма ніякай граніцы. Адна вёска пераходзіць у другую. На месцы былой Яўхімавай Лужы — балоцістай нізіны, якраз там, дзе злучаюцца вёскі, будуюцца цэлыя комплексы прыватных цагляных домакаў, у многіх з якіх ужо жывуць як мясцовыя жыхары, так і прыезджыя спецыялісты, механізатары, рабочыя.

...Калі спусціцца ад хат уніз да ракі, то ўважлівае вока абавязкова ўбачыць гліняныя чарпакі, рэшткі посуду, якім, магчыма, карысталіся людзі старажытнарускай эпохі. Цікава, што гэтыя сведкі стагоддзяў адшукваюцца толькі на паўднёвым канцы Страдубкі. У іншых месцах іх няма. Рыльцы пасудзін, абпаленыя днішчы гаршкоў, часцінкі закругленыя бакавін сям-там з цікавым арнамантам ляжаць проста ў пяску. Мясцовыя хлопчыкі гавораць, што бліжэй да канца лета, калі ўзро-

вень вады ў рацэ стане нізкім, чарапкоў можна ўбачыць яшчэ больш. А вось васьмьміласнік Коля Краўчанка сабраў цікавую калекцыю старадаўніх манет XVI—XIX стагоддзяў, якія ён знаходзіць на рачным беразе. І калі гэтыя факты супаставіць з легендай аб старым дубе, то з ўпэўненасцю можна сцвярджаць: не сто і не дзвесце гадоў вёсцы Страдубка. Людзі пачалі сяліцца тут з незабыўнай пары.

Побач з месцам злучэння Страдаўкі і Чапліна ёсць невялікая ўзвышша. Яно размяшчаецца на вышыні каля 16 метраў над поймай Дняпра на пляцоўцы, якая па форме нагадвае трапецыю. З трох бакоў — адвесная строма, далёка ўнізе бачуць у Днепр безыменныя ручаі, а з чаквёртага боку — дугападобны вал каля 3 метраў вышыняй і роў. Такія месцы археолагі называюць гарадзішчамі.

Чаплінскае гарадзішча, якое адносіцца да III стагоддзя да новай эры — II стагоддзя новай эры, з'яўляецца самым вялікім і амаль поўнасю раскопаным археалагічным комплексам ранняга жалезнага веку ў беларускім Падняпроўі.

У час знаходження на гарадзішчы звычайна адчуваш неперкае хваляванне, думкамі пераносіся ў далёкія стагоддзі, калі сівы Днепр усё гэтак жа нястомна спышаўся на поўдзень. І усё гэтак жа навокал буйна квітнела прырода; на прыбярэжнай гары стаялі збудаванні нашых продкаў, паўзмялянкі і гаспадарчыя ямы рознага прызначэння, у якіх захоўваліся мяса, рыба, караняплоды...

Магчыма, аб гэтым расказвае сваім вучням дырэктар мясцовай школы Анатоль Долатаў, які абавязкова праводзіць першы ўрок гісторыі менавіта на Чаплінскім гарадзішчы.

Заўсёды добра, калі ў тым
ці іншым населеным пункце
асабліва ў сельскай мясцова-
сці, ёсць чалавек, закаханы ў
гісторыю свайго краю. Ён збя-
рэ па крупінках амаль страча-

[Заканчэнне на 8-й стар.].

[Заканчэнне на 8-й стар.].

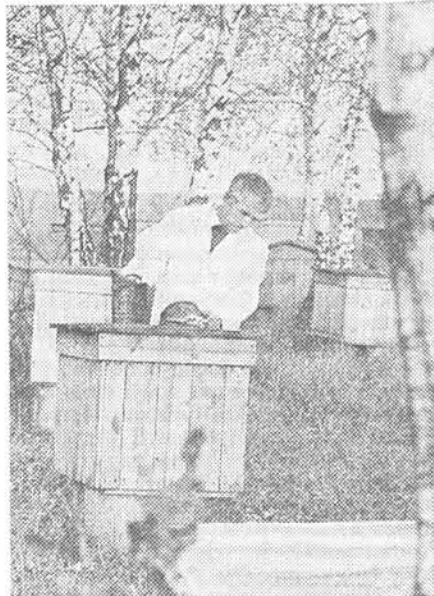
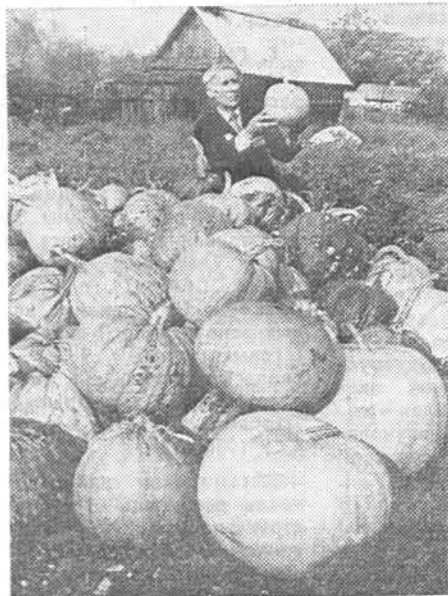
III. Пазнаёміўшыся з жыццём палескага калгаса імя Горкага, робіш вывад: тут ёсць парадак. І як вынік — ва ўсіх галінах гаспадаркі трывалы, надзейны эканамічны рост. Але ж галоўнае багацце, зразумела, — яго людзі, працавітыя, шчырыя. Сёння ў калгасных майстэрнях, на фермах, на палетках даста-

ткова моцных рук. І што асабліва прыемна: у гаспадарцы шмат маладых людзей, многія з іх заслужылі павагу ў сваіх працоўных калектывах і ў вёсцы. Моладзь адчувае ўласную адказнасць за будучыню свайго калгаса, за лёс родных мясцін. А эстафету перадае ім старэйшае пакаленне вясцоўцаў, якое шмат зведала і

пабачыла ў жыцці. Пра многае мог бы расказаць, напрыклад, Ігнат Шахновіч. І пра дарогі Вялікай Айчыннай вайны, якімі прайшоў калісьці, і пра нялёгкую працу сялянскую, зведаную ім спаўна. Ды і ці мала такіх людзей у калгасе! Шмат тут дастойных вясцоўцаў, ёсць да каго за вопытам звяртацца.

НА ЗДЫМКАХ: ветэран працы і Вялікай Айчыннай вайны Ігнат ШАХНОВІЧ; у гаспадарцы не адмовіліся ад коней. Іх даглядае Аляксей ДЗІСКАВЕЦ; калгасны пчаляр Аляксей АРХІПОВІЧ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ВЁСКИ НАД ДНЯПРОЎСКОЙ СТРОМАЙ

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

ныя звесткі аб вёсцы, паўзабытыя факты, ён адноўчыў тыя легенды і расказы, якія памятаюць толькі старажылы.

Такі чалавек у Страдубцы — Анатоль Долатаў. Не будзе перабольшаннем сказаць, што ён з'яўляецца «гаспадаром» унікальнага гістарычнага архіва, у якім прадстаўлена гісторыя не толькі Страдубкі і Чапліна, але і навакольных населеных пунктаў, якія ў мінулым уваходзілі ў склад Холмечскай воласці. З архіва мы даведліся, напрыклад, аб тым, што ўладальнікамі Чапліна амаль з XVIII стагоддзя былі паны Ракіцкія, якіх мясцовыя жыхары часам ведаюць як Чаплінскіх і ад іх імя нярэдка тлумачаць назву вёскі. Архіў паведамляе, што першая школа ў Чапліне была адкрыта ў 1886 годзе, што праз дзесяцігоддзе ў Чапліне было 123 дваровыя месцы і каля 900 жыхароў, а ў Страдубцы адпаведна — 58 і 395. У школьным архіве ёсць фотакопіі паведамленняў расійскага друку аб хваляваннях і непадпарадкаванні сялян Холмечскай воласці, аб колькасці ўраблямай зямлі каля мястэчка Лоева і шмат іншай цікавай і карыснай для краязнаўцаў, гісторыкаў і географіў інфармацыі.

Пад кіраўніцтвам дырэктара і настаўнікаў-гісторыкаў у школе дзейнічае секцыя юных следопытаў. У яе распараджэнні знаходзяцца пісьмы амаль ад тысячы карэспандэнтаў. Вучні перапісваюцца з удзельнікамі баёў у час Вялікай Айчыннай вайны на Лоеўшчыне, з роднымі тых воінаў, якія загінулі пры вызваленні Страдубкі і Чапліна ў лістападзе 1943 года. Следопыты збіраюць і ўспаміны мясцовых жыхароў. Большасць з іх запісаны на магнітную стужку.

Найбольшая колькасць дакументаў і матэрыялаў прысвечана перыяду апошняй вайны не выпадкова. У цэнтры вёскі — брацкая магіла, дзе пахаваны 428 воінаў 65-й арміі генерала П. Батава, якія загінулі ў баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, у тым ліку і за населеныя пункты Страдубка і Чаплін.

Вучні страдубскай і чаплінскай школ устанавілі, што паслявойскай атакі савецкіх танкаў у раёне Страдубкі садзейнічала група разведчыкаў на чале з палітруком Іванам Кафанавым, які змагаўся і геройскі загінуў у Страдубцы.

Ва ўсім Страдубскім сельсавеце пасля вызвалення ў лістападзе 1943 года засталася ўсяго 14 хат. Сама вёска была зруйнавана дашчэнту, а ў Чапліне некранутымі аказаліся ўсяго некалькі дамоў.

Яшчэ адзін знамянальны факт, узяты са школьнага музея: 9 жыхароў Страдубскага сельсавета ўдасцены звання Героя Савецкага Саюза.

Пад кіраўніцтвам настаўнікаў-гісторыкаў вучні праводзяць не толькі пошукавую работу, але і археалагічныя раскопкі. У пасёлку Рэкорд паблізу Страдубкі знойдзена селішча балотнага тыпу, якое адносіцца да каменнага веку (прыкладна да V—IV тысячагоддзяў да нашай эры). Хлапчкі працуюць з вялікай цікавасцю, а калі знаходзяць наканечнік кап'я, рубіла ці частку зерняцёркі, іх радасць цяжка перадаць словамі.

Дарэчы, з мясцінамі ля пасёлка Рэкорд звязаны гістарычныя падзеі другой паловы XVII стагоддзя. Жыхары Страдубкі добра ведаюць так званую Ляхаву Гару — адвесную берагавую строму вышынёй больш за 12-павярховы будынак. На думку дырэктара школы А. Долатава, менавіта на гэтым месцы летам 1649 года загінулі апошнія воіны казацкага атрада Міхаіла Крычэўскага, вернага паплечніка і сваяка Багдана Хмяльніцкага.

Побач з Ляхавай Гарой у 1925 годзе была пабудавана першая ў Беларусі шахта па здабычы фарбы охры і мелавых адкладанняў.

Даволі часта даводзіцца чуць, што гісторыя многіх нашых гарадоў і вёсак не вельмі багатая і цікавая. Але гэта далёка не так. Гісторыя ёсць усюды, і нельга яе дзяліць на багатую ці бедную. Гісторыя цэнная не толькі знешнімі прывабнымі атрыбутамі, а сваёй захаванасцю ў чалавечай памяці. Мясцовыя краязнаўцы Страдубкі і Чапліна даказваюць гэта сваімі справамі.

Бібліятэкар Страдубскай сельскай бібліятэкі Людміла

Зубец складала цікавы «Летапіс вёскі Страдубка» ў асноўным з успамінаў мясцовых старажылаў. З яго можна, напрыклад, даведацца аб тым, што жыхары Страдубкі ў перыяд набліжэння рэвалюцыйных падзей у краіне арганізавалі забастоўку на сенапрэсавальным заводзе, пабудаваным на левым беразе Дняпра, насупраць вёскі, у 1905 годзе. Ён належаў памешчыцы Бараноўскай. Сяляне, якія працавалі тут, выступалі супраць эканамічнага прыгнёту арандатара Мандэналя. У час рэвалюцыі завод быў спалены, ад яго засталася адно толькі месца, якое дагэтуль так і называецца — «Завод».

Вось яшчэ адзін цікавы факт, звязаны з рэвалюцыйнымі падзеямі, які мае адносіны да гісторыі Чапліна, Страдубкі і навакольных вёсак.

Напярэдадні рэвалюцыі 1905 года хадзіў па Дняпры з Чорнага мора параход «Вера». Спыняўся ён у вёсцы Казіміраўка, што ў 2,5 кіламетра ад Ляхавай Гары ўніз па рацэ. Менавіта ў гэтым пункце выгружаліся 43 выпускі газеты «Іскра». Тут быў адзін з галоўных шляхоў першай большавіцкай газеты на Палессі. Аб гэтым гаворыць дырэктар школы сваім вучням на ўроках гісторыі.

У «Летапісе вёскі Страдубка» адзначаны прозвішчы найбольш актыўных мясцовых удзельнікаў грамадзянскай вайны. У ім жа адлюстраваны і цяжкі перыяд калектывізацыі. У вёсцы памятаюць імя першага старшыні калгаса «Беларусь», арганізаванага ў 1930 годзе, — Якава Кулагі, ведаюць і першыя калгасныя сем'і, а таксама дату з'яўлення ў калгасе першага трактара — 1934 год і прозвішча першага трактарыста — Філіп Пяшкун.

Завяршыць гэтыя нататкі хацелася б адным меркаваннем. Пры размовах з людзьмі ў Страдубцы і Чапліне вельмі часта ўзнікала пытанне аб паходжанні назваў вёсак. Калі з назвай Страдубка больш-менш справа зразумелая, то назва Чаплін даўно і пакуль што беспаспяхова тлумачыцца даследчыкамі. Можна быць, трэба звярнуць увагу на магчымасць супастаўлення назвы з дыялектным словам чалпан — «узгорак, невысокая града, круглявы курган», вядомым таксама ў іншых мовах народаў СССР. Гэтае слова па меры яго ўжывання ў якасці геаграфічнай назвы магло падвергнуцца скажэнню, што і прывяло да пераўтварэння чалпан у Чаплін.

Аляксандр РОГАЛЕЎ.

У ФОНД МЕМАРЫЯЛА

22 лістапада ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбыўся незвычайны спектакль. Гледачы ўбачылі адзін з лепшых спектакляў апошняга сезону — «Надзея Путніна, яе час, яе спадарожнікі», пастаўлены паводле драматычных сцэн Ігара Малеева. Увесь збор ад гэтага спектакля пойдзе ў фонд Мемарыяла памяці ахвяр сталінскіх рэпрэсій.

Аўтар гэтай п'есы Ігар Малееў (1905—1956) — вядомы савецкі журналіст, нарысіст і фел'етаніст «Комсомольской правды». Літаратурную дзейнасць ён пачаў як празаік у канцы дваццатых гадоў, друкаваўся ў часопісе «Новый мир». У 1937 годзе быў незаконна арыштаваны і пасланы ў Вяркуту.

Пасля смерці І. Сталіна І. Малееў пачаў пісаць п'есу, якую закончыў у 1956 годзе, незадоўга да сваёй заўчаснай смерці. Дакумент аб рэабілітацыі І. Малеева сваякі атрымалі толькі ў 1965 годзе.

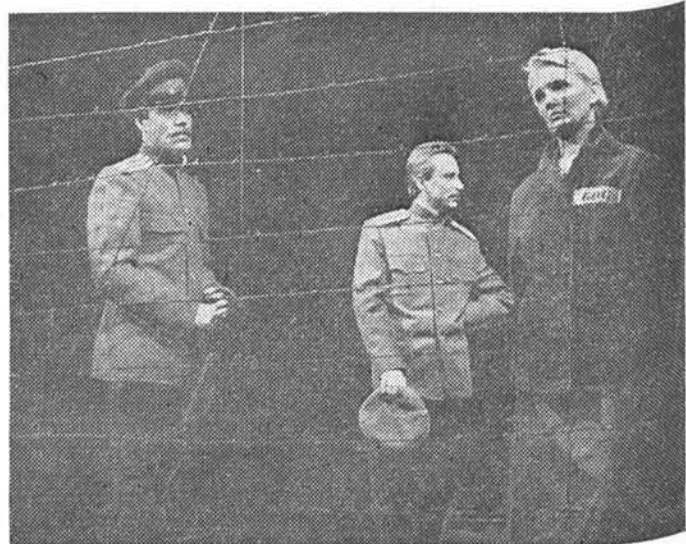
«Надзею Путніну» І. Малеева ў 50-я—60-я гады спрабавалі паставіць Ю. Любімаў, Г. Таўстаногавіч, іншыя рэжысёры, але нават пачынаць работу над ёю ім забаранялася. Тройчы п'еса рыхтавалася да друку ў часопісе «Театр». Дазвол быў атрыманы толькі ў 1987 годзе. Купалаўцы зрабілі свой варыянт гэтай п'есы і ўпершыню ў СССР паставілі яе.

Галоўную ролю — Надзею Путніну — у спектаклі выконваюць народная артыстка БССР Марыя Захаравіч і актрыса Ніна Піскарова.

Ванкарэм НІКІФАРОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

Фота Я. КОКТЫША.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1614